

PIARISTA DIÁK

A MAGYAR PIARISTA DIÁKSZÖVETSÉG LAPJA 81. szám 2015. szeptember

Egyetemes Káptalan Magyarországon

A Piarista Rend 47. egyetemes káptalana Esztergomban gyűlt össze július első három hetében. Egyetemes káptalanra hatévente kerül sor. A rend minden tartományát a hivatalban levő tartományfőnök és választott küldöttek képviselik. Ez a mostani káptalan sok szempontból is különleges volt. Ritkán fordul elő, hogy ne Itáliában tartásák a káptalant, Magyarország most először láthatta vendégül a rendet. Különleges volt az is, hogy az afrikai és ázsiai tartományokat immár nem az európai „anyaprovinciák” piaristái képviselték, hanem az adott helyről származó szerzetesek. Ebben az értelemben elmondható, hogy ez volt a rend első globális egyetemes káptalana.

A rend globálissá növekedését jól jelzi a rendi vezetés szintjén végrehajtott szervezeti változtatás. A káptalan úgy döntött, hogy ezentúl külön felelőse – rendi szóhasználatban generális asszisztense – legyen az ázsiai tartományoknak. Ezzel lezárult egy nem is olyan régen indult folyamat, amely során az rend fokozatosan kilépett az Európa-centrikusságból, és szervezetenként is globálissá vált. Ha meggondoljuk, hogy 12 éve, a kettővel ezelőtti egyetemes káptalan döntött arról, hogy az addigi három helyett csak két asszisztense legyen Európának, akkor képet kaphatunk a beindult változások sebességéről. A harmadik sajátosságot a világiak részvétele jelentette. Előző káptalanokon is előfordult, hogy előadást tartottak, illetve tanúságot tettek világiak, de most először tízen – ketten a magyar tartományból – káptalani tagként is részt vettek a tanácskozásban, közülük négyen a Piarista Rend Testvérisége legfőbb vezetésének is tagjai.

Az egyetemes káptalanok felépítése hasonló a tartományi káptalanokéhoz. Három fő részből áll: a valóság (a „múlt”) elemzése, választások, feladatok (a „jövő”) tervezése. A teendőinket 9 téma köré rendeztük. Ezek a témák azokat a kulcsfontosságú pontokat hivatottak a figyelmünk középpontjában tartani, amelyekben több értelemben is az Élettel találkozunk: úgy is, hogy az életet szolgáljuk, úgy is, hogy itt kapunk életet, és úgy is, hogy itt vagyunk azok, akik igazán vagyunk.

Melyek ezek a témák, melyek ezek az életet adó pontok? A hivatás kultúrája, a kezdeti képzés, a közösségi élet, a folyamatos képzés, a piarista szolgálat, a karizmában való osztozás a világiakkal és a közös küldetés, az anyagi

ügyek, a rend növekedése, megerősödése és átszervezése, a kalazanciusi karizma.

A terveink ezeken a területeken fogalmazznak meg teendőket, amelyeket az előttünk álló időszakban szeretnénk végrehajtani. A terveken kívül a káptalan elfogadott egy alapidokumentumot is, amely szintén szeretne iránymutató lenni, és az eligazodást segíteni. A címe: Tanítványok és tanúk. A káptalanon nemcsak a megfeszített munkának, hanem az ünneplésnek és a találkozásnak is helye volt. Vendégünk – más szempontból pedig vendéglátónk is – volt Erdő Péter bíboros, aki a nyitó szentmise főcelebránsa volt, aztán előadást is tartott a káptalannak. Néhány nappal később Alberto Bottari de Castello apostoli nuncius látogatta meg a káptalant. Szintén közös szentmisén vettünk részt, majd pedig előadáson és beszélgetésen. Harmadik vendégünk a megszentelt élet szentszéki kongregációjának vezetője, Joao Bráz de Aviz bíboros volt. Két napot töltött a káptalan tagjaival.

A hétfőeken a magyar és a közép-európai piarista valószínűleg ismerkedtek a káptalan tagjai. Így az első hétfőgőn látogatást tettünk Budapesten, a másodikon Nyitrán, a harmadikon pedig Bécsben. Ez utóbbi alkalommal a vasárnapi szentmise keretében örökfogadalmat tett John Bosco Joseph indiai rendtársunk, aki negyedmagával immár negyedik éve tanul és dolgozik az osztrák provinciában.

A szervezés és lebonyolítás munkáját a tartományfőnökség munkatársai végezték. Szolgálatkészségüket és a szakértelmüket minden káptalani tag hálásan köszönte meg, hiszen a hetven állandó résztvevő mozgatása, elszállásolása, a felmerülő kérések teljesítése folyamatos figyelmet és rendelkezésre állást igényelt. Ugyancsak elismerésre méltó volt az Adalbertinum és az esztergomi szeminárium munkatársainak, kispapjainak és dolgozóinak szolgálatkészsége. A káptalanra Koltai András levéltárosunk szerkesztésében és útmutatása szerint számos többnyelvű tablő készült a piaristák magyarországi történetéről és neves piaristákról. A káptalan így részévé vált a magyarországi piarista történetet megünneplő piarista jubileumi évtized eseménysorozatának is.

Urbán József Sch. P.
generális asszisztens

A piarista pedagógia szelleme

Van-e egyáltalán külön piarista pedagógia? Hiszen ismeretes, hogy az alapító Kalazanci Szent József semmiféle nevelési elmélettel vagy könyvekkel nem írta be nevét a pedagógia történetébe. De iskolái sem alakítottak ki a századok folyamán olyan rendszert vagy tanítási módszert, amelyet róluk lehetne elnevezni. És mégis beszélhetünk piarista pedagógiáról, melynek szelleme elüt minden más pedagógia szellemétől.

Mindenekelőtt Kalazancius Atyánk szabályzatot, konstitúciót írt rendje számára, s ez a szabályzat bepillantást enged írójának nem csupán szerzetesi, hanem egyúttal nevelői lelkébe, hiszen az időben első, hivatásszerűen tanító rendnek szól, s annak hivatásos tanító és nevelő munkája számára is tartalmaz útmutatásokat és intézkedéseket. És ezek az igazi kegyelettel őrzött és tanulmányozott utasítások, buzdítások és sürgetések azóta is szüntelen alakítják a rendnek nemcsak a szellemi arculatát, hanem egyúttal iskolánk szellemét is. Kalazancius mennyei pártfogót is választott iskolánknak: a „Maria, métér theou” – azaz Mária, Isten anyja –, s róla nevezte el őket az Isten Anyjáról nevezett szegény iskolák-nak.

Jelige gyanánt pedig ezt tűzte homlokzatukra: Ad maius pietatis incrementum. Pietas annyi mint istenfélelem, vallásosság, jámborság. Ennek terjesztésére valók ezek az iskolák, ez a piarista pedagógia nagy célja. Miközben tehát a piarista iskolák tanítanak, és korszerű tudást, műveltséget és állampolgári nevelést adnak, mindennek a pedagógiai tevékenységnek formai elve, alapvető jellege a vallásos, hívő lelkület, a pietas. És hogy a tanítás ettől az alapjától soha el ne szakadjon, és világnézet nélküli embereket ne neveljen, Kalazancius megcsinálja az ő korszakos nagy szintézisét: a tanár és pap lelkületének és munkakörének egybeolvasztását. Az ő iskoláiban pap tanítja nemcsak a hittant, hanem ugyanúgy hivatásszerűen az írást és a számolást, a latint és a földrajzot: ad maius pietatis incrementum. Ugyanakkor a világi tárgyak tanításának eladdig ismeretlen megdicsőítését jelenti ez a kezdeményezés.

Ha a konstitúciók bepillantást engednek írójuk nevelői lelkébe, még sokkal inkább ezt kell tartani Kalazancius igen nagy számú leveléről, amelyek iskoláinak életére és szellemére nézve hol elvi szempontból, hol gyakorlati korrektséggel fáradhatatlanul osztanak tanácsokat, és adnak utasításokat.

Végül ugyancsak pedagógiai munka mindaz, amit és ahogyan a szent Alapító elgondolásaiból a piarista élet, ránk magyarokra elsősorban itt magyar földön, kidolgozott, és valóra váltott. A magyar piaristaságnak most már több mint 300 éve rendkívül bő anyagot szolgáltat ennek a pedagógiának megismeréséhez.

És mégis, ezeknek a forrásoknak birtokában is, csak habozva fog hozzá a piarista toll a maga legbelső titkának és legféltettebb kincsének: hivatásos munkájának körvonalozásához. Az igazi pedagógia a

gyakorlatban mindig művészet, bajos dolog annak sokszor inkább öntudatlanul, érzékből alkalmazott elemeit a napvilágra kihozva tudatosítani. A mélytengerek álomszerű színekben ragyogó lényei elpusztulnak, mire a bűvár a felszínre ér velük. De még ha talán sikerül is tárgyilag helyes képet rajzolni a piarista pedagógiáról, akkor is titok, a piarista lélek szent titka az. Nem kegyetlenség-e feltárni, szinte kiszolgáltatni? Szent Pál ismer olyan titkokat, amelyekkel szabad ugyan eldicsekedni, de nem üdvös dolog – non expedit.

A piarista iskoláknak első és alapvető jellemvonása gyakorlati jámborságuk, nálunk azelőtt „áhétatos iskoláknak” mondták őket. Ezt nemcsak az biztosítja, hogy itt minden tárgy szerzetespap kezében van, aki éppen a kisgyermeknek úgyis minduntalan fog valamit a jó Istenről mondani. Kalazancius ezzel nem érte be, hanem rendszeres külön hitoktatásról gondoskodott. „A növendékek az iskolában a keresztény tanításról írt könyvet tanulják, s azt a tanárok meghatározott napokon magyarázzák”, rendeli szabályzatában, s a hivatalos látogatások pontjai közé felveszi annak megvizsgálását, hogy ezt szorgalmasan végzik-e. A tanulók számára külön gyóntatókat rendel, ezek szeretete és jó példája könnyítse meg nekik a gyónást, a tanulók pedig „mint atyjukat tiszteljék és szeressék” lelkiatyjukat. Végül külön lelki vezető készítse elő őket a gyónásra és áldozásra, tanítsa az imádság könnyű módjára és a lelki élet más ismereteire. A piarista iskoláknak már első növendékei valóban ki is tűntek gyakorlati vallási ismereteikkel és ezek alkalmazásával.

A magyar piaristák ezeken a nyomokon haladva első tárgyként kezelik a vallástant, lehetőleg mindennél külön hittanásra bízák, kitűnő hittankönyveket írnak, országszerte ismert imádságoskönyvük újabban már külföldön is elindult hódító útjára. Mikor pedig bizonyos áramlatok a vallástannak tantárgy helyett csak gyakorlati és élményeket nyújtó tárgyként való felfogását sürgették, a piarista iskolák akkor is megtartották annak tantárgy-jellegét, ezeken az órákon is komoly szellemi munkát követeltek, és az itt elért tudást is reális érdemjegyekkel mérték, bár egyébként hagyományaikhoz híven tudatában maradtak annak, hogy a vallástani tudásnak gyakorlati tudásnak kell lennie, és hogy ezeknek az óráknak még másnemű feladataik is vannak.

Aki a piarista vallásosságot csak messziről figyelni és inkább csak külső megnyilatkozásait ismeri, hajlamos lehet kissé száraznak és vérszegénynek érezni. Akiknek közelebbi találkozásuk van vele, figyelnek rá, és megsejtik, hogy ez egy kissé külön világ, különleges értékekkel. Mintha itt a piarista lélek a magyar lélekkel egymásra talált volna, úgy alakította ki ezt az egyszerűbb, mert bensőbb jámborságot. Kissé fél a magamutogatástól és a hangos szerepléstől, de nem azért, mintha nem volna mély a gyökere, hanem éppen

mert mélyről tör föl. A magyar ember szemérmessége ez, aki szereti legmélyebb érzéseit magába zárni, valamint a piarista lelkület becsületessége, mely aggódik az érzés valódisága és tisztasága miatt, ha sok szem előtt kell megnyilatkoznia, hiszen éppen a fiatalság még fejletlen lelkiségének olyan könnyen megárt a figyelő tekintet. A maga részéről szívesebben bemegy kamrájába, és ajtóbetéve imádja az Atyát a rejtekben. Legalább is imádása legjavát ott szokta végezni, ott bánkodik embersége vétkein, ott siratja feszületére borulva az Úr szenvedéseit, és neheze esik az a gondolat, hogy keresztény elérzékenyülésének az ő Istenén kívül tanúi legyenek, annyira fél a felszínességtől, vagy a kellő átéltség nélkül kimondott vagy gyakorlott vallásosság farizeizmusától. De azért ahol helyénvaló, nem hiányzik ebből a jámborságból sem a példamutató tett, sem a mások közt való buzgólkodás. A jezsuiták Mária-kongregációinak megfelelően a piarista iskolákban Mária-társulatok virágoztak, piarista buzgóság alapítása és gondoskodásának tárgya az Oltáregyesület csakúgy, mint a Katolikus Legényegylet.

A lelkieknek ez a nagyon komoly felfogása annak a komolyságnak kivirágzása, amely a piarista pedagógiának egyik legjellemzőbb alapértéke. A piarista iskolák edző szegénysége nyomta-e rá pedagógiájuk arculatára ezt a vonást, vagy talán az Isten színe előtt és a negyedik piarista fogadalom sugárzásában nevelés okozza, esetleg Szent Kalazancius szelleméből ered és a piaristaság első évtizedeit közvetlenül irányító hatásából, nem tudni. Korántsem komorságról van itt szó, még csak nem is a felnőttnek arról az érzelmi megállapodottságáról, amely már nem tudja megérteni a gyermeki kedély világát, és nem akar, vagy nem is tud vele együttrezegni. De már aki néhány éve nagyobb nyilvánosság előtt a piarista iskolák „hűvös légköréről” beszélt, erre az alapvető jellegzetességre mutatott rá. Mások iskoláink „szigorúságát” említik. Mindezek mögött éppen az a szent komolyság rejlik, amely a nevelői munkát, a piaristáknak ezt a lelkét betöltő egyetlen hivatásos munkáját nem tudja komolytalanul nézni, sem kedélyesen vagy félvállról venni. Ettől a komolyságtól még jóízűen tud a mókán nevetni, megnyíltsággal fogadja a gyermek lüktetőbb életérzését, és óvakodik attól, hogy minden túlzott elevenségben szándékoságot vagy rosszakaratot lásson, kirándulásokon el is játszogató a fiatalsággal, anélkül azonban, hogy a gyermekét magát játékszernek nézné. Ahol ennek helye van, a játszva tanítás elől sem zárkózik el, de arra sohasem kapható, hogy magát a tanítást vagy nevelést csak úgy játszva, félig szórakozásképp végezze, és lemondjon katedrájának helyzeti energiáiról.

Ez a katedra még néhány évtizede kissé magasabban állt, és valamivel nagyobb „távolság” választotta el a rajta ülőt az osztálytól, de a piarista ma is épp úgy szükségét érzi egy bizonyos distanciának. Nevelni – educare – annyit jelent, mint följebb húzni, növelni, és feltételez egy magasabban állót, aki maga felé, tehát fölfelé segít. A piarista a „konstitúció találó kifejezésével élve Cooperator veritatis, aki az Igazság lelkével

együtt dolgozik a kegyelem és a természet indításaink kifejtésén és a zsenge gyermeki lélek megszentelésén” (Balanyi). Lehetetlen, hogy ennek a hivatásnak tudata mindennap újra ne inspiráljon szent komolyságra, hiszen a hivatás emberének „nap-nap után alázatos főhajtással kell várnia a kegyelem indításait, quibus nos idoneos veritatis cooperatores efficiat.

A komolyságnak ez a szelleme hozza magával, hogy a kegyes iskolák a szív és az ész egyensúlyára törekednek, és sem a tőlünk idegen szellemű gyerek-kultusz kísértése nem ejtette meg őket, sem a logosz uralmát édeskés, kedveskedő érzelgősséggel soha fel nem cserélték, a gyermekeket elpuhító érzelmes szeretettel nem kényeztették.

Hogy azért eközben a nevelő szív nem sorvad el, annak biztosítéka Kalazancius Atyánknak mindvégig tanítványaiért dobogó, értük fizikai szolgálatokat is végző, s őket még élelemmel, ruhával, sőt akárhányszor pénzzel is támogató, halála után pedig csodálatos épségben megmaradt szíve. Ez a szív a szegények és elhagyatottak iránt gyúlt először szeretetre, és addig egyedüli intézményként „szegények iskoláját” alapított abban a meggyőződésben, hogy „nagyérdemű dolog felvilágosítani a gyermekek elméjét, különösen azokat, akik mindenkitől el vannak hagyatva.” Jóllehet ő mindenkit befogadott iskolájába, elsősorban mégis a szegényeknek szánta. „Az igazgatónak – írja – szeretettel kell fogadni a szegényeket, még ha mezítláb, rongyos ruhában és köpeny nélkül jönnek is; ne felejtse, hogy rendünk elsősorban az ilyenek kedvéért alakult.”

Az ilyen iskolák természetszerűleg csak akkor virágoznak, ha eleven szeretet lüktet bennük. Az első időkben éppúgy, mint később igyekeztek a szükséges segédeszközök, de akárhányszor szállás, ruha és élelem megszerzésével tanítványaik kezére járni, és ezzel sok-sok tehetséges ifjú számára tették lehetővé a nyomasztó szociális helyzetükből való kiemelkedést. A konstitúciók pedig megőrizték kalazancius következő intézményes gondoskodását a szegények tanításáról: „Mivel úgyszólván minden országban a lakosság nagyjából szegényekből áll, akik gyermekeiket csak rövid ideig taníttathatják, gondoskodjék az elüljáró az ilyen gyermekek számára gondos tanítóról, aki megtanítja őket a helyes betűvetésre és számolásra, amik segítségével majd mindegyikük könnyebben megszerezheti, amire szüksége van.”

A nép fiainak ez az állandó szerető szemmeltartása észrevétlenül is szociális gondolkodást nevelt a többi tanítványba, nem elméleti buzdításokkal, hanem magatartással. Maguknak a tanároknak a társadalmi különbségtévést nem ismerő bánásmódja volt ennek a nevelésnek legfőbb titka, mikor a fiúk elültetésekor nem nézték azok ruháját vagy családját, s a felelősor nem használtak kétféle mértéket. „Megvallom – jelentette ki évtizedekkel előtt egy édesapa – azért adtam a fiamat a piaristákhoz, mert azt mondták nekem, hogy ez a legelőkelőbb iskola Pesten, ide járnak a legjobb családok gyermekei. És most, mikor fiam végigjárta a nyolc évet, meglepve látom, hogy ez az iskola minden inkább volt, csak nem 'úri' iskola.

Itt egyformán bánnak mindenkivel, itt nem számít az, hogy milyen társadalmi osztályból való a diák. Az számít, hogy kicsoda és milyen ember. Meghajtom a fejemet – tette hozzá – ez előtt az egyszerű emberi szellem előtt.”

A piarista jelmondatban, s az iskola elnevezésében helyet foglaló pietas szó nemcsak istenfélelmet, jámborságot jelent. Van olyan jelentése is, hogy kegyelet, kegyeletes lelkület, ami alapjában véve nem más, mint tisztelet a szülők, följobbvalók, mindenekelőtt a személyes Isten iránt. A pietas ebben az értelemben is kitörölhetetlenül beletartozik a piarista pedagógiába, s Magyarországon egészen különös mértékben. Ez a kegyeletesség mindenekelőtt a nevelő lelkét járja át, és tölti el tisztelettel az emberi lélek természetes és természetfölötti adottságai iránt. A piarista megtanulja a maga el nem görbített egyéni vonásaiban csodálni azt, ami adottság, érteni és értékelni azt a szabadságot, amely sem növendék korában nem kényszerítette, sem később nem kényszeríti egyéniségének megtagadására és valamilyen tőle idegen, neki nem természetes lelkiség vagy viselkedés felöltésére. Azért aztán iparkodik tanítványaiban is mindig megtalálni az egésztest, mai szóval az alkatot, és ebben megsejteni az entelechiát, a jövő kifejlődés irányát és körvonalait. Minden ember, a növendék is, „fenség, észak-fok, titok, idegenség”, s ez a titok mélységeket takar, amelyekbe sem magának nem tanácsos leszállni, sem másokat oda letaszítani. Ez a mélység az, ami tartózkodó tiszteletet parancsol a nevelőre. Annál is inkább, mert minden egyéniség az Isten lelkének teremtő gondolata, egyszeri és utánozhatatlan remeke, mellyel szemben a nevelőnek nem lehet más feladata, mint a köteles tisztelettel tanulmányozni, és saját nevelői elgondolásainak, esetleg valamely iskola vagy rendszer székáinak erőszakos ráhúzása helyett a maga törvényei szerint alakítva, a benne rejlő isteni örök tervet kibontakozásához segíteni. Csak így lehet a nevelő a Szentlélek Isten munkatársa, cooperator veritatis, munkája pedig ihletett művészet, s mint minden művészet, mélyen alázatos, a latinórán semmivel sem kevésbé, mint a hittanórán vagy a gyóntatószékben.

A piarista tanítás és nevelés megértéssel van a nevelés egyéni akadályaival szemben. Bár fájó szívvel látja egyik-másik reményének meghiúsulását, azért nem fogja rossznak minősíteni a tanuló munkáját, mert nem a tanár stílusát tükrözteti, vagy érdeklődésének más az iránya, hanem tisztelettel tud megállni egy felsőbb akarat előtt. Nem akar mindenáron tudóst nevelni abból a tehetséges fiúból, akit a természete gyakorlati pályára visz, sem gyakori áldozót vagy éppen papot abból az egyébként komoly és tisztalelkű tanulóból, akinek ez nem, vagy még nem adatott meg onnan fölülről. Viszont a rendkívüli tehetség kifejlődése érdekében, talán rejtve, tud nagylelkű engedményeket is tenni. Nem a pillanatnak dolgozik, azért tud – mindig kellő körültekintéssel – pillanatnyilag súlyosnak mutatkozó hibákat és vétségeket a jövőbe pillantva nagylelkűen kezelni, olykor éppen észrevétlenül hagyni, általában türe-

lemmel várni munkája gyümölcsére és elgondolásainak beérésére.

A piarista pedagógust tisztelet képesíti arra, hogy alkalmas pillanatban elhallgat, és a többit rábízza a természet és kegyelem munkájára. S egyáltalában az egyoldalú verbalizmus helyett többet bízik a nevelő egyéniségében, annak egész megjelenésében. Ért hozzá, hogyan kell visszavonulni és a növendéket kissé magára hagyni – Dunin-Borkowski a csendes eltűnés „csodás nemességéről” beszél. Sőt, meg tudja tenni azt is, ami a legnehezebb: fokozatosan hosszabbra engedni a kötelet és egyre több szabadságot hagyni, hogy előkészítse a növendékeket az élet önállóságára, és maga nélkülözhetővé csökkenjen. Nem egyéb ez, mint a szentpáli evangéliumi szabadság elve, melyben a piarista jómaga felnő, és megtanulja becsülni. De ismeri veszélyeit is. Mert az önállóság nagyobb foka nemcsak a szabadságot növeli, hanem a felelősséget is súlyosbítja. De kétségkívül termékeny nevelői elv. Talán ezért is találni a piarista iskolákban annyi eredetiséget mutató, jellegzetes tanári egyéniséget.

Ez a tiszteletadó elvi magatartás megóvta a piarista pedagógiát a szélsőségektől csak úgy, mint a megvalósíthatatlan célkitűzésektől, és a realizmus talajára állította. Megtanította, hogy a nevelőnek úgy kell vennie magát és az embereket, amint vannak. Megtanította a hiányokon való kesergés helyett dolgozni azzal, amit az élet éppen ad, és megmentette a jelen körülmények közt méltánytalan vagy ésszerűtlen követelésektől. Nemzetiségi vidéken olyan fiúk is kerültek iskolánkba, akik majdnem semmit sem tudtak magyarul. A rend hivatása ezeknek nem alkalmazhatatlanságként való eltávolítását, hanem megtanítását kívánta. A reális eljárás abban állt, hogy haladásukat az általános mértéktől eltérően kellett megállapítani, és egy ideig sokkal kevesebbet lehetett tőlük követelni. Ez azonban korántsem jelent olcsó megalkuvást a körülményekkel. A megalkuvás mint elv ott kifogásolható, ahol a körülmények indokolatlan leszállítását és az emberi kényelem könnyelmű kiszolgálását jelenti. Az itt tárgyalt realizmus éppen a valóság tiszteletében s a gondviselés szabta határok alázatos tudomásulvételében áll: pl. ez az ambíció sok az iskolának vagy a nevelőnek, lemondok róla; ehhez a feladathoz az osztálynak kevés az érzéke vagy a készsége, nem erőltetem; elmúlt az idő valamely tantárgy vagy tanítási eszmény fölött, csendesen napirendre térek fölötte.

A realitásoknak ez a tisztelete szolidagra nevel, és a talmi értékek és hiú látszatok kérlelhetetlen üldözésére a nevelőben és a növendékben egyaránt. A piarista pedagógia a „fenn az ernyő, nincsen kas” alig leküzdhető elvével ellentétben mindig csak addig akar nyújtózkodni, ameddig a takaró ér. Nem híve tehát a pedagógiai kirakatrendezésnek, a nem egészen igaz képet nyújtó bemutatásoknak és szerepléseknek. Már Kalazancius ellene volt az akkor ropantul elterjedt iskolai színjátékoknak, és ha fiai nem is mindenütt vonhatták ki magukat egészen a korszellem e követelése alól, soha nem ezekre vetet-

ték a hangsúlyt, hanem a hétköznapiok feltűnés nélkül folyó munkájára és az alapos tudásra. Bizonyára ez a törekvés szerezte nekik a szigorúság hírért, bár ez a szigorúság korok szerint sokat változott, és némely nem-piarista iskolában nagyobb mértékben volt föllelhető. De akár mint volt is, a jó iskolának egyik legnagyobb áldása, ha az alapos, részletekbe menő és következetesen állandó munkát lelkiismeretesen számon kéri tanítványaitól, és ezzel jellemük nagy hibáiból kigyógyítja őket: a könnyebb megoldással beérő felszínességből és a gyermekes állhatatlanságból, amely minduntalan kibúvókat keres.

E nélkül a valóságtisztelő szoliditás nélkül a piarista pedagógia aligha fejleszthette volna ki a rá annyira jellemző életrealitást és gyakorlatiasságot. Nagy szegénysége nem kevésbé volt ebben segítségére. Hisz mikor szinte a legszükségesebbekben is hiányt szenvedtek, a szegénység szellemén kívül ez az életrealitásuk tartotta fenn a rendi iskolákat. A kellő pénz és felszerelés híján elsősorban abban kellett bízni, hogy „mitte sapientem, nihil ei dixeris”, legyen okos, leleményes ember, akit vezetőnek küldenek, akkor utasítások nélkül is meg fogja találni mindennek a módját. Így ki kellett fejlődnie e szegény iskolák hajlékonyságának és alkalmazkodóképességének. Szerencsére a nagy alapító nem kötötte magát semmiféle iskolatípushoz vagy módszerhez, hanem nyitva hagyta iskoláit a mindenkor fejlődés számára. Már Kalazancius kora iskoláival szemben biztos gyakorlati érzékkel melegen felkarolta az aritmetikát és éppen az aritmetikai osztályt, mint az elemi tanfolyamot lezáró osztályt különös gondjába vette. Ennek az osztálynak olyan tanítót keresett, aki nemcsak az írást és számtant tudja tanítani, hanem az Úr félelmét is, mert ebből az osztályból mentek ki a fiúk az életbe. Nagyon fontosnak tartja tehát, hogy az Úr félelmétől teljesen áthatva lépjen át az iskola küszöbét: mintha csak a mai általános iskola záró osztályára gondolt volna. Az aritmetika mellett feltűnő az első iskolákban a természettudományok és a földrajz gyors térhódítása, mint a gyakorlatiasságra törekvő életrealitás bizonyossága.

A piarista iskolák már Kalazancius életében haladó irányzatot mutattak, mert neki gondja volt rá, hogy tanítói lépést tartsanak a korrallal, de úgy, hogy semmit azért mert régi, el nem vetettek, csak azért mert új, be nem vezettek. Mindenhonnan teljes elfogulatlansággal vették át azt, amit önálló megítélésük szerint korszerűnek és hasznosnak láttak, még ha az ellentáborba kellett is némelykor elmenni érte. Így jött létre az a józan eklekticizmus, amely elsősorban a magyar piaristaságot jellemezte. A piaristák már a 18. században bevezetik a könyvviteltan tanítását, hogy így előkészítsék tanítványaikat a kamarai szolgálatra. *Arithmetica comitatensis* címmel a megyei szolgálatba készülő ifjak számára nyitottak kollégiumot, Kiszomborban pedig külön rajztanfolyamot. A kalocsai, tatai és váci gimnázium a gyakorlati földmérés tanításával tűnt ki, a kalocsai, pesti, tatai és váci bölcsészeti tanfolyamokon az elméleti és kísérleti fizika külön tárgyként szere-

pelt. Az 1763-ban megnyílt szenci *collegium oeconomicum* első és hosszabb időn át egyetlen ilyen intézmény az országban; tárgyai között ott van a matematika, fizika, geometria, polgári építészet, kamarai számvitel, gazdaságtan, *studium oeconomico-camerale*, *studium politico-camerale* és *mercantile*.

A tulajdonképpeni gimnáziumi tárgyakban is nagy változtatásokat végeztek a magyar piaristák, mióta rájöttek, hogy a régi gimnáziumi anyag már nem elegendő a modern ember érdeklődésének kielégítésére, és ezért fokozatosan kiegészítették. A 18. század három nagy rendfőnökének ránk maradt nagyszabású reformterveiből egy egészen új gimnázium képe tárul elénk gazdagabb tanításai anyaggal, modernebb módszerrel és az élethez fűző kapcsolatokkal. Ha ezt a folyamatot meg nem állítja Mária Terézia *ratio educationis*-a, amely egyébként sok mindenfélét átvett ezekből a tervezetekből, bizonyosra lehet venni, hogy a magyar piaristaság kitermelte volna magából a magyar reáliskolát, sőt a magyar gazdasági és kereskedelmi iskolát is. A pesti piaristák közvetlenül a szabadságharc előtt már párhuzamos reáliskolai osztályokban tanítottak.

A magyar piarista pedagógia tehát a magyar szellemmel már régóta érintkezésben áll. Ez az idegenből hozzánk átkerül rend Fináczy Ernő szerint „a 18. századtól teljesen magyar jelleget öltött”. Az *amor sanctus patriae*, az *amor patriae linguae* tüzes kifejezések a magyar piarista lélek legbelső érzését fejezik ki. Nem lehet feledni, hogy a németesítő törekvésekkel szemben a magyar nyelv jogainak kivívásáért indított küzdelemben állandóan a piarista iskolák álltak az élen. A 19. század elején már nagyszámú följelentés vádolja őket, hogy a latin helyett a magyar nyelvet használják a tanításban. A nemzetiségi vidékeken a békés magyarosítás munkásaiként fejtették ki olyan működést, hogy az idegen nyelvű fiúkat szerencsésen meghódították a magyar értékeknek, Thallóczy Lajos tanúságot tesz róla, hogy „nemcsak az ifjak vívják a harcot (Bécs ellen), hanem az ideális szerzetesek, a vezérek. Ha nincs magyar tankönyv, hát írnak, ha nincs megfelelő kifejezés nyelvünkben valamely újabb tudományos fogalomra, keresnek és találnak. Nem tudjuk mi azt soha megfizetni ennek a rendnek, amit a családról lemondó szerzetesek tettek velünk, kiket magukhoz öleltek mint önnön fiaikat. Ez a kegyesrend pszichéje, hogy alapítójuk szellemében szeretettel mint fiaikat tanítják, és nevelik tanítványaikat. Tették pedig ezt akkor, mikor a hatalom idegen kézben volt. A hazafias visszahatás az iskolából indult ki. Tudott erről a rendőrség, mely akkor a családi szentélyig is elhatolt, de az érzésen nem tudott kifogni”.

A piarista pedagógia sem eléghet ki mindenkit, nem is kíván mindenkinek mintája lenni. A piarista lélek teremtette meg mint önmaga hűségese tükrét s egy szent alapító életművének kegyeletes kiterjesztését.

Ohmacht Nándor Sch. P.

[Pesti Piarista Gimnázium 1948. évi Évkönyve]

Személyi változások a magyar rendtartományban

A nyár során a Piarista Rend Magyar Tartományához tartozó több intézmény élére új igazgatót nevezett ki a tartomány vezetése, emellett az asszisztensek és a rendházak terén is történt változás.

A rend 47. Egyetemes Káptalana, amelyet Esztergomban tartottak 2015. június 30. és július 21. között, Urbán Józsefet, a budapesti Piarista Gimnázium igazgatóját, korábbi tartományfőnököt választotta meg az ázsiai területi egységért, ún. circumskripcióért (Fülöp-szigetek, India, Indonézia, Japán és Vietnám) felelős generálisi asszisztensének, aki szeptemberben Rómába költözik a következő hat évre. Utódjaként Horváth Bálintot, a piarista gimnázium magyar szakos tanárát és munkaközösség-vezetőjét bízta meg a tartomány vezetése a gimnázium igazgatói feladatainak ellátásával, aki az augusztus 31-i Veni Sancte keretében hivatalosan is bemutatkozott az iskola közösségének.

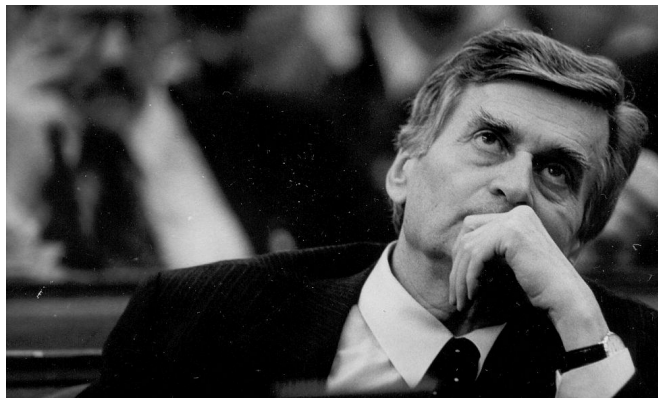
A szegedi Dugonics András Piarista Gimnáziumban is új igazgató kinevezésére került sor: Papp Attila igazgatói megbízásának lejáratá után Jusztinné Nedelkovic Aliz, kémia és biológia szakos tanár és korábbi igazgatóhelyettes folytatja igazgatóként az intézmény vezetését.

A rendtartományban áthelyezésekre és új asszisztensi kinevezésre is sor került: Böszörményi Géza piarista a szegedi rendházból Nagykanizsára költözött, míg Zsódi Viktor piarista a budapesti gimnáziumot követően a szegedi Dugonics András Piarista Gimnáziumban folytatja oktatói tevékenységét.

Urbán József generálisi asszisztensi kinevezése miatt a tartományi tanácsban, az ún. konzisztóriumban is változások történtek. Az új konzisztóriumban a következőképpen alakulnak a felelősségi területek: Wettstein József a közösségi életért, Guba András a küldetésért, Czeglédi Zsolt a megosztott küldetésért és karizmatikus integrációért, Szakál Ádám pedig az ifjúságpasztorációért és hivatásgondozásért felelős asszisztens lett. További személyi változás történt még, hogy Nyeste Pál SP nagykanizsai igazgató egyben a nagykanizsai közösség házfőnöke is lett.

A budapesti rendházak életében strukturális változás történt: a Piarista utcai Központban élő szerzetesek a korábbi három rendház helyett immár két közösséghez tartoznak: a Pater Noster rendházi közösség vezetője, házfőnöke Wettstein József piarista, míg a Kalazantínium rendházat, amely a fiatal rendtársak képzési közössége, Szilvássy László piarista házfőnök vezeti. Első szerzetesi fogadalomtétel után Szabó Dániel és Márkus Roland a váci noviciátusi házból a Kalazantínium közösségébe költözött augusztus végén.

Piarista Tartományfőnökség

Hírek, programok

A piarista tanárok sírjának koszorúzása idén két napon történik. Október 29-én, csütörtökön 15 órakor a Fiumei úti sírkertben, illetve 30-án, pénteken szintén 15 órakor az Új Köztemetőben.

Találkozás a főbejáratnál.

Egykori tanárainkért a megemlékező szentmisét november 4-én, szerdán 17 órakor tartjuk a Dunaparti kápolnában. Bejárat a gimnázium Piarista utcai kapuján.

Antall József diáktársunk sírját december 11-én, pénteken 15 órakor koszorúzzuk a Fiumei úti sírkertben. Ugyanakkor emlékezünk a közelében nyugvó Mádl Ferenc diáktársunk, egykori köztársasági elnök sírjánál. Találkozás a helyszínen.

Elhunyt diáktársainkért és Antall József, a Magyar Piarista Diákszövetség megalapítójáért, az elmúlt évben elhunyt diáktársainkért, valamint a háborús hősökért a hagyományos szentmise december 13-án, vasárnap 17 órakor lesz a Dunaparti kápolnában. Koszorúzások a kápolna előterében lévő emléktábláknál. Bejárat a gimnázium Piarista utcai kapuján.

A Diákszövetség zártkörű házi karácsonyát december 21-én, hétfőn 14 órakor tartjuk az I. emeleti irodahelyiségben. A szokásos óév-búcsúztatásra december 29-én, kedden 15 órai kezdettel kerül sor a gimnázium II. emeleti diákebédlőjében. Bejárat a Sapientia Főiskola Piarista közti kapuján, majd innen lifttel a II. emeletre, s tovább a folyosón balra.

Zlinszky János (1928–2015)

Gyászmise a budai ciszterci-templomban

DR. JELENITS ISTVÁN SCH P.

Kedves Testvéreim!

Feketébe öltöztünk, és gyász gyűjtött itt össze bennünket. A család, barátok, a tanártársak, a munkatársak, tanítványok szeretete veszi körül a mi elköltözött testvérünk hamvait. Imádságunkkal fordulunk az Úr Istenhez, akinek a közelében élt, és akinek az ajtaján kopogtat, amikor földi életének a végére jutott. Bizakodó szívvel ajánljuk őt irgalmába, szeretetébe, mert hiszen akkor is, mikor a földi életének a nehéz, rögös útjain járt, sokfajta történelmi megpróbáltatás között az Isten szeretetének, közelségének a bizalma tette mindig mosolygó arcú emberré. És hisszük, tudjuk is, hogy ezzel a bizalommal fogadta ő is a hazahívó szót, amely az Úr Isten elé szólította.

Kedves Barátaim! A mi János testvérünk, akit most utolsó földi útjára elkísérünk, hosszú életet élt a földön. 1928-ben született, és a fiatal kora ellenére egy ilyen helyét kereső, az első világháború emlékeit figyelő, s új történelmi lehetőségek között tájékozódni próbáló országban telt, amelyik kicsit a cserkészindulónak a bizalmáról szólt, a minőség forradalmának a felelősségtudatával, hogy valami nagy katasztrófák után kell, hogy összeszedjük magunkat, egymásra találjunk, jobbak legyünk, mint valaha voltunk, s aztán megmússuk, hogy különb sorsra vagyunk érdemesek.

A családja, amely körülvette, amelyben fölnőtt, nagyon értékes keresztény hagyományokat őrzött; nemzeti hagyományokat, kultúrát, szeretetet, imádságot, közösségi felelősségtudatot tanult ebben a családban, és örömet, a mindennapok küzdelmeinek megfelfedezésének, szolgálatának az örömét, és az Istenbe vetett bizalomnak az örömét is. Számomra az ismerettségünk kezdete nem is ahhoz kapcsolódik, hogy a budapesti Piarista Gimnázium diákjaként átélte Budapest ostromát – mikor a háború olyan nagyon kegyetlen erővel itten végigpusztított mindent, s hidakat ledöntött, és emberek életét oltotta ki –, hanem hogy valami módon valami szöveget találtam róla akkorról, mikor a romok között újrakezdődik, újraindul az iskolának az élete, s ő már hetedikes diák. Diák-önkormányzat szerveződik valamiképpen, s a két nyolcadikos vezető mellett hetedikesként a jegyzője lesz ennek az önkormányzatnak. És valamiképpen elgondolható az, hogy fiatal, s mégis már felnőtt okossággal hogyan is élte át annak az egész világnak a krízisét, az összeomlását, amelyben gyerekkora telt, s amelynek a szépségére, gazdagságára olyan odaadó, bizakodó lélekkel figyelt odáig.

Az épület is bombatalálatot kapott, felgyulladt; építkezni kellett. Az érettségiző diákok közül emeli ki az évkönyv a mi testvérünknek a nevét. A hercegrímás kezéből – valószínűleg az évszázó ünne-

pélyen – egy jutalomkönyvet kap, a Katolikus Szülők Szövetségének a jutalmát az iskola újjáépítésében szerzett egészen kiváló, egészen különös érdemeiért. Mit jelent ez? Nem azt jelenti, hogy több talicskát tolt föl az állványokhoz, ahol az újjáépítés építő munkája folyt, hanem azt jelenti, hogy okos szóval, cserkészként, jó tanulóként és a legnagyobbak közé tartozó diáktársként a többieket tudta megszervezni. Egy építő közösségnek a lelke lett, amely segített abban, hogy az iskola a romjaiból újjáépüljön. Az évkönyv azt is rögzíti, hogy nem kellett segéd munkásokat fizetni, mert a diákság annyira összefogott az építkezésben, hogy – a Rendnek nem volt pénze, lehetősége –, valamiképpen mégis sikerült tető alá hozni az épületet. S megkezdődött újra a munkánk '45-ben, a 45/46-os tanév már egész odaadással, egész figyelemmel. Ilyen sajátos súlyt nyertünk akkor. Én is abba a gimnáziumba jártam, csak öt évvel lejjebb, mint a mi János testvérünk. Milyen sajátos súlyt nyert minden ebben a romokból újjáépülő világban! Azok az igazságok, amelyeket addig azért tanult a diák, hogy a vizsgán el ne bukják, hogy jól tudjon felelni, azok az igazságok most egy romba dőlt világ újjáépítésének az útmutatói lesznek. Hogy van mégis, ami nem dőlt romba, amihez vissza lehet térni, vagy amiben kapaszkodót lehet találni – hit, remény, szeretet –, s azután összefogás és alázat és derű, amelyik úrrá lesz a fájdalom is, sebeket is gyógyít, s előre néz, nem visszafelé. Vagy ha vissza, akkor azért, hogy a múltnak a tanulságait vonja le, s ne csak valami haszontalan, ügyetlen, „epekedősen” mondja, hogy: „valaha jobb volt...”.

A mi testvérünk útja a gimnáziumból, egy tiszta jeles piarista érettségivel az egyetemre vezetett. Először egy évig orvostanhallgatóként, aztán utána a jogi karon, ahol az édesapjának az örökségét folytatja

tovább, jogi tanulmányokba kezdve. És milyen megrázó a következő dolog, hogy akkor, amikor már szinte minden tanulmányának a végére ért, 1951-ben jött egy intézkedés, amelyik mondva csinált vádak alapján az egyetemi tanulmányaiból kizsájtja, és nem engedi, hogy a végső záróvizsgákon befejezze jogászai tanulmányait. Kitelepítés következik, utána pedig testi munkában, építkezéseken töltött évek, melyek alatt azért nem sötétedik el a látóhatára. Később derül ki, hogy akkor, amikor az ideje engedi a sokfajta lóvás-futásban, s a váratlanul rászakadó fizikai munkában, akkor római szerzőket tanulmányoz. S azután a jogi tanulmányait maga kedvére, reménységekkel eltelve mégis folytatja tovább. Amikor lehetősége nyílik aztán arra, hogy újra jogászként jelenik meg, akkor nemcsak a szegények ügyvédje tud lenni, hanem a nemzetközi jogi, jogtörténeti életbe is bekapcsolódik azokkal a dolgokkal, amelyeket összegyűjtött könyvekből, tanulmányaiból, források tanulmányozásából.

Aztán elindult; lassanként föltisztult az is, hogy mégis visszatérhet a joghoz akkor, amikor sokan úgy érezhették, hogy jogászok vannak még, de jog már nincsen ebben az országban. Ő ennek a jognak a történetét kutatta, s azután mégis igyekezett az embereknek a lelkiismeretére apellálva segíteni azokon, akiket a diktatúrának a megzavarodott összevisszasága bajba sodort. S aztán tisztul előtte az élet, mert valahogy ért ahhoz, hogy akkor is, amikor ellenséges erők között kell tájékozódnia, ne rosszul feleljen, ne keserűséggel feleljen a támadásra sem, vagy az igazságtalanságra sem, hanem mindig talpraesetten. S másrészt pedig arra is, aki haraggal vagy rosszindulattal fordul ellene, arra is mosolyogva tekintsen, ne kinevesse, ne kigúnyolja, hanem tisztelje benne azt az embert, akit ő önmagában nem tisztel eléggé. Valahogy a kereszténységből értett ahhoz, hogy egy ilyen nagyon ki-kicsoda ellen forduló világban ne az ellenségesség egyik pártjára álljon, hanem tudjon szeretettel fordulni, tudjon megértés reményében szólni azokhoz is, akik másként gondolkodnak, mint ő.

S így nyílik meg, vagy tisztul ki körülötte a világ. S azután lehetősége nyílik arra, hogy tanítson, hogy a miskolci egyetemen tényleg jogot is tanítson egyetemi színvonalon, s lassanként a vizsgákon már nemcsak végzett jogászként, hanem a jognak a tanáraként szerepelhessen. Aztán megnyílik előtte a külföld ebben a nagyon nehéz világban, amelyekben drótke-rítés választotta el a keleti országokat a nyugatiaktól. Mégis meghívják őt már '70-ben: előadást tart Salzburgban a nemzetközi jogi konferencián. S megismerik a nevét, megismerik az írásait németül, számon tartják azok, akik messziről figyelnek arra, hogy mi is történik itt ezekben az országokban.

És milyen szép, hogy akkor, amikor aztán váratlanul fordul a történelem s a politikai rendszer, a diktatúra valamiképpen összeomlik, akkor van szakember, aki melléje áll, vagy aki úgy néz rá, mint akinek éppen ezek között az újonnan megnyílt lehetőségek között van mondanivalója, akitől meg lehet tanulni azt, hogy ne visszaéljünk azzal, amit az új helyzet

esetleg lehetőségként élénk nyújt, hanem tanuljunk még a fájdalomakból is. S azután próbáljunk úgy élni a lehetőségekkel, hogy mindenki megérezze: nemcsak a magunk javát keressük, hanem mindenkiét. Egy egyensúlynak, az egymásra találásnak, a szótértésnek az esélyeit meg a lehetőségét igyekszünk keresni, növelni, szolgálni ebben a megváltozott világban.

Így tud megjelenni a piarista életben is, amikor a Rend számára megnyílik annak a lehetősége, hogy ne csak a visszakívántan visszaadott két iskolában tanítsunk, hanem több régi iskoláját is újra megnyissa. És megszólítsa a régi piarista diákokat, s azután a piarista diákszövetséget újjászerveze. A bölcsességével ennek a középpontjába kerül, s a legelső alapító tagjai közé tartozik, és a vezetője lesz. Magam is emlékszem arra, milyen közös öröm volt számára is, hogy messziről jött, Máramaroszigetről, felvidéki városokból érkező hajdani piarista diákokat is köszöntse. S azután ne csak az emlékezésnek, hanem a megnyílt új lehetőségek között való eligazodásnak a színhelyévé avassa: hogyan tudjuk egymást megbecsülve segíteni abban, hogy értékes, hasznos építői legyünk a jövőnek. Mint ahogy egykor az iskolát kellett felépíteni a háború után, most az országot kell felépíteni; és ahhoz mennyi türelem meg bölcsesség, bizalom meg alázat szükséges.

Valahogy ezekhez értett ő nagyon. S azután így tudott alkománybíróként az országnak az életében is szerepet vállalni. Egyetemi tanárként, a Pázmány Péter Egyetem jogi karának a megnyitójaként ösvényeket vágni ott, ahol járatlan rengeteg meg zűrzavar, széthúzó ember fogadta, s hogyan tudott Isten erejében bizakodva nem valami erőszakos, harsány módon, hanem valami csöndes hétköznapi jókedvvel utakat nyitni a jó előtt, a jobb előtt. Biztos, hogy a családjának is sokat köszönhet ebben: feleségének, akit nagyon szeretett, s nem is olyan régen kísért el utolsó útjára. S a gyermekeinek, akik lassanként fölnöttek körülötte, s azután ezt a fajta felelősségtudatot, életet, e világban eligazodást, s az Örök Élet reményéből ilyen tevékeny szeretetet merítő magatartást, lelket kaptak, örökölték, tanultak tőle.

Ezekre gondolunk, amikor most utolsó útján hazakísérjük a Mindenható Istennek a Házába, aki az áldásaival vette őt körül. S azután megtanította a sze-

retetre, ami nemcsak lelkendezés, és nem nagy érzelmeknek a vállalása vagy feltalálása, hanem mindennapi helytállás és leleményes realizmus, meg a világban és az emberek között való eligazodásnak a tudománya, s ugyanakkor az Istenre vetett nagy-nagy bizalom. Hát ezt a szeretetet nem csak úgy tanuljuk Istentől, mint ahogy a jó tanártól tanulja a nyelvtant vagy a matematikai szabályokat a diák, hanem úgy kapjuk Tőle, mint a szőlőtőből azokat a nedveket, amelyeknek a segítségével ki tud hajtani, s gyümölcsöt érlel. Így gondoljunk vissza a mi testvérünkre, és köszönjük meg az Úr Istennek, hogy az életében részünk lehetett kinek-kinek a maga módján. S azután köszönjük meg, hogy az emléke olyan nagyon elevenen marad velünk: családban, intézményekben és emberekben, akik nemcsak holtukig őrzik azokat az ajándékokat, amelyeket tőle kaptak, hanem tovább is adják úgy, mint ahogy ő továbbadta őket, nem mint vitrinbe való, mutogatni való kincseket, hanem mint az életnek valami belső formálóját, derűjét, hétköznapiaknak az alakítóját és megáldó kincsét.

Így köszönünk el tőle ezen a szentmisén, s azután így fogjuk utolsó útjára elkísérni Gyónon, ahol a családi kriptában helyezik majd el a hamvait. S azután így köszönjük meg imádságos szívvel, hogy az életében részünk lehetett, és így ajánljuk őt annak az Istennek a kegyelmébe, aki már a földi életének során is körülvette őt kegyelmével. Nem úgy, hogy megóvta volna őt bajoktól, megrázkódtatásoktól, tragédiáktól, hanem úgy, hogy ezek között mindig találékonnyá tette jóban, megértővé tette, alázatossá, bizakodóvá, és úgy segítette neki eligazodni a földi életnek a botlásokat rejtő csapdái között, hogy közben az Örök Életnek a hite, reménye tette őt jókedvűvé, leleményessé. Amen.

DR. VARGA ZS. ANDRÁS DÉKÁN
(PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM)

Mindnyájan számot adunk egyszer életünkről.

Mindnyájunk feladatait és azok teljesítését számba veszik egyszer az itt maradtak, a család, a munkatársak, esetleg tanítványok, és van, akiét a nemzet egésze is. A feladatok mindig különbözőek, így nem a feladatok döntenek el az egyes emberek megítélését. Az dönti el, hogy mit tesz a feladatokkal szembeállítva. Kitért előlük, vagy felismerte, megfutamodott inkább, vagy elfogadta, az első nehézségre feladta, vagy küzdött, és teljesítette azokat. Kitérni, megfutamodni, lerázni mindig egyszerűbb. Nagyon sokszor a kortársak számára észszerűnek, érthetőnek, tudomásul vehetőnek is látszanak. Csakhogy akkor a feladat gyakran végleg elenyészne, és azok, akikért a feladatokat kapjuk, szegényebbek maradnának. A lényeges kérdés tehát a számbavételkor nem az, hogy melyek voltak a feladatok, hanem az, hogy felismertük-e, elfogadtuk-e, teljesítettük-e azokat. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar alapító dékánja minden neki rendelt feladatát felismerte, elfogadta és teljesítette. Ha ezek közül néhány ismertebbet

említünk most meg, azt látjuk, hogy a körülmények soha nem kedveztek döntésénél. Mindig lett volna oka máshogy dönteni, és mégis mindig vállalta nehézségeikkel együtt a feladatait. Amikor felnőtt életéről kellett döntenie 1947-ben, a körülmények, az alig véget ért háború és a politika zűrzavar, azon belül is a megszállás, a bolsevik hatalom berendezkedésének jelei nem voltak kedvezőek a jogi tanulmányok számára. Nem az alkotmányosság, nem a jog, és nem a jogászok korszaka következett. A hosszú családi hagyomány azonban kötelezte, és nem tért ki. Nem törte meg a családi hagyományt a könnyebb érvényesülés reményében.

Döntése valóban nem a könnyű érvényesülést hozta. Kizárták az ország összes egyeteméről; úgy tűnt, hogy a tanulmányaira fordított éveket valójában elpazarolta. Minden oka meglett volna végérvényesen feladni ezt az álmot, különösen a családi kitelepítéssel súlyosbítva – de nem adta fel. A fizikai munka nem törte meg, nem tartotta azt sem megalázónak, sem fölöslegesnek, hanem elfogadta aktuális feladatként. Amikor 1957-ben – jóval több mint egy teljes egyetem kijárásához szükséges idő, és kevéssel az eltiport forradalom és szabadságharc után – engedélyt kapott tanulmányai lezárására, nem habozott. Máris jött az újabb feladat – akkor halt meg Marton Géza –, és a frissen végzett jogász azonnal hozzákezdett hagyatékának gondozásához. Hogy mekkora feladatot fogadott el újra – és főleg ilyen körülmények között –, azt jól mutatja, hogy csak 35 év, több mint egyharmad évszázad után tudta befejezni. Segítséget külföldi kollégáitól kapott, a hazaiaktól keveset. Pedig közben, 53 évesen végre megengedték neki, hogy jogot tanítson Miskolcon – ne felejtsük: az akkori szabályok szerint nyugdíjkorhatár előtt alig kilenc esztendővel. Mivel a korábbi évtizedeket sem vesztegette el, a feladatot, annak jelentőségét, hogy immár intézményi keretek között folytathatja kutatásait, újra felismerte, elfogadta, és teljesítette is. Szemléletét végre alkalma lesz átadni azoknak a tanítványainak, akik hajlandóak voltak a szavak mögött a gondolatot is megérteni. A legnehezebb feladatok csak ezután következtek.

Amikor 1989-ben az Országgyűlés az első öt alkotmánybíró egyikének választotta, életének hetedik évtizedében járt. Az Alkotmánybíróság alapító atyáinak egyike lett pontosan egy hónappal a „népköztársaság” és az „államszocializmus” végét jelző alkotmányrevízió után. Ez viszont csak jelzés volt akkor, nem valóság. A rendszerváltozás közjogi értelemben éppen elkezdődött, politikai értelemben még közel félév távolságra volt. Zlinszky Jánosra és négy társára várt a feladat, hogy értelmet adjunk egy olyan intézménynek, amely korábban soha nem volt Magyarországon, amelynek közeli mintája sem létezett. Ezt a feladatot is felismerte, elfogadta, és teljesítette – nem akárhogyan. Amikor mi egész természetességgel beszélünk a magyar alkotmányosságról, annak történeti folytonosságáról, a jogról, jogállamról és szabadságról, akkor ezt igen jelentős részben az első öt alkotmánybírónak, köztük Zlinszky Jánosnak

köszönhetjük. Ne felejtjük: 1989. november 23-án az a jövő volt, az ismeretlen és nem veszélytelen.

A szabad választások és a nemzeti kormány megalkulása bizonyította be később, hogy újra helyesen dönt. Az alkotmánybírói méltóság persze elégtételül és elismerésül is szolgált. Elégtételül mindazért, amit elviselt, elismerésül mindazokért a feladatokért – nem kevésért –, amit felismert, elfogadott és teljesített. Pedig a legnagyobb feladat még hátravolt.

Akkor, amikor a rendszerváltozás megtorpanni, a neki is köszönhetően újra alkotmányos Magyarország elbizonytalanodni, a jövő homályosodni látszott, az immár egyetemi tanár és elismert tudós, Zlinszky alkotmánybíró új egyetemi kart álmodott, új jogi kart, katolikus jogi kart. Olyat, amely – ahogy egyik fiatal oktatótársa később írta – szakít a korábbi képzési rendszerrel, és az európai jogállamok hagyományaihoz tér vissza. Olyat, amely Szent II. János Pál pápa rendelkezésének megfelelően a jogtudomány tekintetében is arra hivatott, hogy intézményes módon biztosítsa az egyetemek világában a keresztények jelenlétét, szembesítse azt a társadalom és a kultúra jelentős problémáival; ahol a jogtudósok a valóságot vizsgálják tudományáguknak megfelelő módszerekkel, és így hozzájárulnak az emberi tudás tárházához. Újra olyan feladatra kellett vállalkoznia, amely elől egyszerűbbnek, észszerűbbnek látszott kitérni, megfutamodni, lerázni. Csakhogy akkor ma nem lenne katolikus jogi kar, és mi, akikért ezt a feladatot kapta, szegényebbek volnánk, sokkal szegényebbek.

Ma hálát adunk az Úr Istennek Zlinszky Jánosért, neki pedig megköszönjük, hogy szokása szerint felismerte, elfogadta, és teljesítette ezt a feladatot is. A Kar alapító dékánja volt, mégsem fogadta el soha, ha a Kar alapítójának neveztük. Csodálatra méltó alázatát mi sem példázza jobban, mint az, hogy amint az első évfolyamot útjára bocsájtotta, nem habozott a dékáni tisztséget is továbbadni. Ő pedig tanított római jogot, majd az utolsó években – végül már volt tanítványával megosztva – azt a tárgyat, amely talán leginkább lelkéből fakadt: a keresztény erkölcs és jogászati etika összefüggéseit.

Személyesen már nem tanít minket tovább, tanít viszont egész élete, példája, rendíthetetlen hite és kifogyhatatlan szeretete. Amikor karunk atyja most visszatér az ő Atyjához, hisszük, hogy a jól ismert higgadtsággal, nem hivalkodva, de meggyőződéssel mondja el Neki a mai napon különösen aktuális szavakat, hogy a „jó harcot megharcolta, a pályát végigfutotta, hitét megtartotta.”

Mi hisszük, hogy „készen várja az Igazság győzelmi koszorúját”.

Dékán úr, Professzor úr, Alkotmánybíró úr! Fényeskedjék neked az Örök Világosság...!

DR. TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Zlinszky János halála óriási veszteség. Veszteség a család számára szerető fejének elvesztése. A magyar jogásztársadalom is gyászol – kevés azt mondani, hogy

ennek doyenje volt. A veszteség az egész országot is érte, így a kormány nevében is búcsúzunk.

Zlinszky professzor egy volt a rendszerváltás utáni Magyarország alapító atyáinak. Az országot újjá kellett alakítani, újjá kellett teremteni egész alkotmányosságát és jogi kultúráját. Ebből a teremtő munkából – ha valaki – ő kivette részét. Elfogódottan, s magamat méltatlanul érezve állok itt, a gyász engem is súlyt, hiszen példaképet és barátot veszítettem el.

Zlinszky János szakmai, tudományos és erkölcsi minta az utána jövő nemzedékeknek. A diktatúra olyan fiatalember sikeres pályafutását akadályozta, aki régi jogászcsaládból származott. Joghallgatóként 1947-ben kezdte meg tanulmányait a Pázmány Péter Tudományegyetemen. A kommunista rezsim azonban 1951-ben kizárta az ország valamennyi egyeteméről; a meghurcoltatás, kitelepítés jutott osztályrészéül. Ekkor kitanulta az ácsmesterséget. Az, amit ellene elkövettek, hitének és reménységének köszönhetően javára vált. Mások gerince beleroppant, meghajlott a teher alatt – az övé megerősödött, és egyenes maradt. Jogi diplomát csak 1957-ben szerezhette. Ezek után vállalati jogászként és ügyvédként dolgozott Székesfehérváron; sok kollégájától hallottam, hogyan dolgozott jogászként. El kellett tartania az addigra népessé váló családját. A rektor jellemezte őt az igazság és az igazságosság szenvedélyes keresésével.

A munka mellett kutatott, és épp mentora, Marton Géza biztatására. Első nagyobb tanulmányát római jogi témában szerezte német nyelven. Sokáig mégsem kaphatott itthon katedrát – előbb becsülték meg őt külföldön –, sajnos sokan voltak így. Érdeklődése a római jogon kívül kiterjedt a magánjogra, majd a jog és az erkölcs viszonya felé fordult. Nemzedéke egyik legműveltebb jogásza volt, igazi enciklopédista. A megpróbáltatások azonban megóvták, nehogy tudása elvont, elitista tudás legyen. A szó legnemesebb értelmében egy valódi idealista. Ő 1981-ben kapott felkérést, hogy a miskolci egyetem akkoriban induló jogi karán római jogot oktasson. Már túl hatvanon érkezett el pályájának ahhoz az állomásához, amely leginkább ismertté tette. Az 1989-ben létrejött alkotmánybíró-ságnak lett tagja, Sólyom László elnöksége idején, a testület hőskorában egészen 1998-ig. Új hivatása figyelmét alapjogi és jogi-etikai kérdésekre s közjogi problémák kutatására irányította. Évekig tagja volt az Európa Tanács Velencei Bizottságának is. A Pázmány Péter Katolikus Egyetem jogi karának megszervezése jelentette pályafutásának megkoronázását. Annak az egyetemnek lett újrateremtője, alapító dékánja, amelyből egykor kizárták. A nemes lélek így vett revansot, nem pusztítással, hanem teremtéssel. Talán a tanári pálya volt az, ahol a leginkább megmutatkozott Zlinszky János nagylelkűsége.

Elhivatott ember volt, keresztény hite szerint mindig tudta, hogy a szellemi és lelki javak csak akkor válnak igazán létté, ha továbbadjuk őket. Ez a tudásra és a bölcsességre különösen igaz. Nevelt, nemcsak tanított. Arra nevelte az utána jövőket, hogy többet kell teremteni, mint amit okvetlenül muszáj. Egyszerű mottó, de ha mindnyájan megfogadnánk,

jobb lenne tőle a világ. Egész életében a jog, az igazság, az igazságosság és az erkölcs egységét vallotta és tanította. Nála tudomány és lélek is egységet alkotott. Tudomány, tanítás, ügyvédi munka, alkotmánybírói hivatal, mind egy szóban foglalható össze: a közös szolgálata és az igazság keresése. Számomra különösen nagy érték volt, hogy az elmúlt év augusztusában átadhattam neki életpálya-díjként a Deák Ferenc Díjat. Jogászként, gondolkodó emberként az igazság fáradhatatlan keresése állt érdeklődésének középpontjában. Szívesen idézte Ulpianus-t: a jogtudós feladata, hogy az igazságosságot művelje, s igaz, nem pedig képmutató bölcsességre törekedvén, hivatásszerűen keresse a jót, s méltányos ismeret ismeretét. Aki az igazságot keresi, többet ér annál, mint aki azt állítja, hogy birtokolja. Kirkegard így ír: ha egy napon Isten elé kellene állnom, és Ő így szólna hozzám: az egyik kezemben az igazság, a másikban a hamisság keresése, válassz! – én azt felelném: Atyám, bocsáss meg, az igazság egyedül a Tiéd!

János Bátyám!

Számodra a keresés véget ért. Bár soha semmit nem tettél életedben jutalomért, hittél a jutalomban. Azt kívánom neked, hogy az igazat és a jót, amelyet szenvedélyes alázattal kerestél, azt színről színre szemléld örökkön át. És ne feledkezz meg rólunk ezután sem. Magunknak is azt kívánom, sőt ígérem, hogy hálásan megőrizzük emlékedet, és velünk maradó életművedből tovább tanulunk tőled.

DR. KOMÁROMI LÁSZLÓ DOCENS
PÁZMÁNY PÉTER KATOLIKUS EGYETEM,
VOLT PIARISTA DIÁK

„Akkor az Isten-ismerők ragyogni fognak, mint a fénylő égbolt, s akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnék örökkön-örökké, miként a csillagok.”

Dániel könyvének végső időkről szóló prófécijára költői nyelven adja tudunkra, milyen helyet szánt az Úr azoknak, akik életükben elkötelezetten keresik, és hirdetik az Ő igazságát. Így akik Zlinszky János professzor úr tanítványai lehettünk, könnyen órá ismerünk a jövődőlésben. Érteni tudó ember, aki a múlt és a jelen fényei mögött a gyakran nem nyilvánvaló, a dolgok mélyén rejlő igazságot és annak összefüggéseit kutatta. Igazságra tanított sokakat: egykori ügyvédként ügyvédjelöltjeit a joggyakorlat művelésére, a piarista gimnázium saját egykori középiskolája végzős diákjait a jogrend alapvető ismereteire, joghallgatók generációit a római jog és jogtörténet máig ható tanulságaira, a jogász hivatás erkölcsi alapjaira. Tanított, mert életét átjárta a meggyőződés, hogy a fölismert igazság kötelez, s a megszerzett tudás annyit ér, amennyit mások szolgálatába állítanak, önzetlenül továbbadnak belőle.

Tudós és tanár – fiatal korától erre a hivatásra készült. Bár kibontakozását már kezdetben elszegni igyekeztek, a katedrától kényszerűen távol, a jogalkalmazás különböző területein töltött évtizedekben is szakadatlanul gyűjtötte a tudást és a tapasztala-

tot, hogy legyen mit továbbadnia. Mikor évtizedek múltán visszatérhetett eredeti hivatásához, a jog mindennapi valóságának ismerete különös megalapozást adott tudományos és oktatói munkájához. A jog tudományának bármely ágazatát tanította, mondandóját mindig az életből vett példákkal tette szemléletessé, az ókori római remek jogászokhoz híven gyakran a kisemberek – saját praxisából is ismert – ügyes-bajos eseteiben. Előadásai azonban nem csak ezért voltak életszerűek, hanem azért is, mert valóban élte, amit tanított. A „bonus et diligens paterfamilias”, a jó és gondos családapa ókori római jogi mércéje szemünk előtt elevenedett meg a katedrán. Mikor Ulpianus-nak a jogász hivatásról szóló örökérvényű szavait hallottuk tőle, rögtön éreztük: ő maga is az igazságosságot műveli, s igaz, nem pedig képmutató bölcsességre törekedvén keresi a jó és méltányos ismeretét.

Különös kegyelme a Gondviselésnek, hogy a Katolikus Egyetem Jogi Karának megszervezésében már e szellemben megélt jogáspálya életbölcsességével kezdetben hozzá. Mi, akik elsőévesként nyertünk felvételt az induló fakultásra, kezdetől tanúi, sőt részesei lehettünk az embert próbáló feladatnak. Anyagi nehézségek örvényei között, „politikai ellenszélben” kellett hajóznia, de nem volt kétséges: jogász hivatásának fő műve, hogy olyan intézmény fundamentumait rakja le, ahol a jog tudományát a keresztény erkölcsi elvek és társadalmi tanítás alapján állva művelik és oktatják. Ezt az Universitas kezdetől élő szeretet-közösségként alakította ki. Emlékszem a késő délutáni teázásokra, amelyeken alkotmánybírói és dékáni feladatai mellett is időt szakított arra, hogy az évfolyam minden csoportjával bensőséges légkörben is elbeszélgesse. Ezek a találkozások, ahogy sok későbbi is, részéről egyben mindig a megelőlegezett bizalom kinyilvánításai is voltak. Feladatot adott, gyakran nem is egyszerűt, amely teljes odafigyelést, belső elköteleződést kívánt. De egyúttal esélyt kínált növekedésünkre, önmagunk kibontakoztatására is.

Gyakran idézte az Írást: „Sokan vannak a meghívottak, de kevesen a választottak.” Ki-ki igyekezett hát a megelőlegezett bizalmat legalább utólag megszolgálni. Számtalanszor tapasztaltuk nagyvonalúságát: a külföldi konferenciaútról, ösztöndíj-lehetőségekről, publikáció közzétételéről, szakmai fejlődésről volt szó. Ilyenkor jó, tömött, megrágott és túlcsonduló mértékkel mért. Szerény képességeinkben is meglátta a kibontakozás ígéretét, mert hittél vallotta: a növekedést Isten adja. Akik közülünk rátették kezüket „az eke szarvára”, valóban érezhették, hogy munkájukat atyai, jóindulatú odafigyeléssel kíséri. Alkotói szabadságunkat soha el nem vonva, elképzeléseit soha ránk nem erőltetve, de bátorítva és támogatva, mikor „szekerünk el-elakadt”, adott újabb és újabb lendületet. A római jog korokon átívelő tanulságain túl legfőbb útravalónkat a jogász hivatás erkölcsi követelményeiről szóló tanításából merítettük.

Életét az Isten által szívünkbe írt törvény irányította. Miként az Írás mondja: „Őrizte azokat szívé-

ben, eszébe véste gyermekeinek és tanítványainak, hirdette őket otthon és útközben, mikor lefeküdt és mikor felkelt". Épp ezért volt hiteles és magával ragadó, mikor a hit, a remény, a szeretet hármáról, az okosság, a mértékletesség, a türelem vagy éppen az irgalmasság erényéről és ezeknek a jogász számára való jelentőségéről beszélt tömött padosorokban ülő hallgatóságának. Példát adott hűségéből. Hűségből hitves és család iránt, mikor emberfeletti munkatárs mellett is övéire minőségi, időt szánó, szerető férj és családapa maradt. Hűségből az ősök és mesterek iránt, mikor szellemi hagyatékukat felkutatta, megőrizte és közzétette. Hűségből hivatása, az igazság keresése és tanítása, a jogrend és a társadalom szolgálata iránt, amelyet minden körülmények között alapfeladatának tartott. Példát adott alázatosságából, mikor tanítványai eredményét őszintén elismerte; vagy akkor, mikor dékánként is összeszedte a Kar egy-egy szögletében eldobott cigarettacsikkeket. Ennek nagyobb hatása volt lelkünkben, mintha szemrehányást tett volna nekünk. Példát adott bá-

torságból, midőn számtalanszor megküzdött a Kar indulását elszegni akaró erővel, vagy akkor, mikor olyan téveszmékkel, jogszabályokkal vagy hatósági döntésekkel szemben emelte fel a szavát, amelyek aláásták volna az Isten által saját képmására teremtett, szeretett és megváltott ember eredendő szabadságát, méltóságát vagy épp felelősségét. Tette mindezt annak az embernek a derűjével, aki önmagának, önmaga érdekeinek már réges-rég meghalt, s életét Krisztus követése tölti be.

Az Üdvözítő, Akinek küldetésében járt, most elhívta mint hűséges, derék szolgáját – immár bemegethet „Ura örömebe”. Hiszem, hogy családja, tanítványai és kollégái, akik a Katolikus Egyetem küldetését magukénak vallják, hatalmas pártfogót nyertek benne mennyei születésnapján.

Dicsőség és hála légyen az Istennek körülünkben eltöltött éveieért, műveiért és szeretetéért!

Lejegyezte: Farkas Zsolt

DR. GYÓNI ZLINSZKY JÁNOS

1928. MÁRCIUS 7. – 2015. JÚNIUS 18.

*Uram, hiszem, hogy mindöröktől fogva
Ki van jelölve már az én helyem,
Hogy életemnek megszabtad az útját,
Uram, hiszem, hogy terved van velem!*

*Kis hangya helye – egy a milliók közt?
Egyszerű téglá templomod falán?
Hajódon egy szeg? egy betű a könyvben?
Vagy szőlődben egy munkás kéz talán?*

*Uram, akarok állni ama helyen,
Amelyre szántál, önként, szabadon,
Legyen derűs bár, vagy sötét az élet,
A Te nevedben állni akarom!*

*S ha többre hívnál, építőmesternek,
Hajókormányhoz, azt is köszönöm!
Tudom, hogy nehéz lesz akkor az életem,
De Te segítsz, hisz Érted küszködöm!...*

*Uram, add kérlek, hogy boldogan éljek,
Tebenned hívón, szépen, szabadon,
Dalos lélekkel nyugodtan dolgozzam
Új életet keltve a romokon!*

*Add, hogy együtt sokan dicsérjünk Téged
Boldog magyarok: annak, ki megáld
Minden munkánkban az Ő békéjével,
Zengjük a forró hála himnuszát!*

*De Uram, hogyha más életre szántál,
Én szívösen veszem keresztedet,
S ha megsegíted ezt a gyöngé vállat,
Én akarlak követni Tégedet!*

*... Uram, hiszem, hogy megszabtad a helyem,
Mutasd meg nékem, kérlek, hol van az,
S én addig akarok ott csendben állni,
Míg egyszer majd Te el nem szólítasz!*

[Manréza, 1948.]

„Amiben hiszünk, amit vallunk, nem mindig sikerül megvalósítani – de szomorú lenne, ha csak abban hinnénk, csak azt vallanánk meg, ami a magunk gyakorlatát igazolja.” (1998)

„...elmentünk a szőlőbe. Tettük ott a magunk dolgát, és iparkodtunk nem mérlegelni, igazságos-e a járandóság.

S ha ma számolok, látom: bő, telt és kiáradó mértékkel kaptuk, érdemtelenül is, a kegyelmet. Látjuk gyermekeinket, unokáinkat és országunkat növekedni köröttünk. Látjuk, hogy az út, amelyen járunk, nem lejtő, hanem felfelé visz.

Felfelé, mert Hozzá.”

Esteledik lassan. Közel a „fajront”, az elszámolás a szőlőmunkásokkal. Mit mondhatok? Boldogultunk? És mi ebben a Krisztus része?

Óáltala voltak a gyökerek, Vele sikerült megállni a próbákat, és Belőle fakadnak a források. Ő volt minden, és nála nélkül semmi jó sem lett, ami lett.

Ő mutatta meg szőlejét, hívott oda, és Ő adta az értést és készséget munkára és szeretetre.

Az én részem a magam boldogulásában a tökéletlenség. De az Ő kegyelméből lettem, ami vagyok, és – talán – az Ő kegyelme bennem sem volt egészen hiábavaló...”

[Vigilia 1999.]

Iustum,aequum, salutare!

Dr. Paskai László (1927–2015)

bíboros, érdemesült prímás-érsek

Utolsó nyilvános megjelenésére második főpásztor elődjének ünnepségén, ezévi május 2-án Esztergomban került sor, Mindszenty József hercegprímás ülő bronzszobrának felavatásán a Bazilika alatti „setétkapu” bejáratánál, amelyet követően részt vett a Szt. Adalbert Központban tartott fogadáson. Megfigyelhettük ott is az órá oly jellemző tartást, amiről az egyik írásos megemlékezés is szólt: „...mindenkivel figyelmes volt, készséges, de mégis távolságtartó. Ha szóltak hozzá, elnézően megértő mosollyal hallgatta, mindig a legkínosabb udvariassággal válaszolt (...). Volt egy adottsága: a modora, a választékos kifejezőmódja, az elnéző mosolya...” Prímás-érsek utódja, dr. Erdő Péter bíboros kiemelte: „Nehéz években vezette a főegyházmegyét, olyan időszakban, amikor megváltozott az ország és az egyház egész élete (...)”. Meggyőződése volt, hogy az igazságokat és a fogalmakat az adott kor és eszmerendszer összefüggésében kell érteni és magyarázni.

Budapesten 1951-ben történt pappá szentelése után Szegeden működött, a főiskolán is, majd 1965-től ismét Budapesten a papnevelésben és az oktatásban. Egyházkormányzati szerepe 1978. évi püspökké szentelésével Veszprémben kezdődött, majd folytatódott Kalocsán, végül Esztergomban 1987-től 15 esztendőn át. Erre az időszakra esett második elődjének, Mindszenty József bíborosnak a hazatérése 1991-ben. A határállomáson kegyeletes szavakkal, érezhető megilletődéssel – talán „jóvátételként” is – fogadta holtában nagy elődjét, másnap pedig végezte a temetési szertartást a Bazilika altemplomában (Piarista Diák 38., 39. számok). II. János Pál pápa két magyarországi apostoli látogatásán is fogadhatta, és kísérhette a Szentatyát: 1991-ben az ötnapos, majd 1996-ban a kétnapos utazásán (Piarista Diák 42., 53. számok).

A piaristákkal különleges kötődést ápol, lévén 1945-ben Szegeden érettségizett kitűnő diákjuk. Ebből következett, hogy több alkalommal is fölkereste egykori iskolavárosát. Így 1996-ban az iskola fennállásának 275. évfordulóján, s mondta az emlékmisét a Dómban (Piarista Diák 18.). 1999-ben ugyanitt már az új Dugonics András Piarista Gimnázium felszentelésén és avatásán volt jelen – többek között a miniszterelnökkel, a Rend római generálisával és a Szeged-Csanádi megyéspüspökkel (Piarista Diák 30.). 2002-ben a pesti gimnázium érettségiző diákjait levélben köszöntötte (Piarista Diák 41.).

Ugyanebben az évben november 16-án – egyik legutolsó főpásztori ténykedéseként – a volt pesti piarista rendházban létesült Sapientia Főiskola épülete megáldásán mondott ünnepi beszédet (Piarista Diák 43.).

Fokozódó betegségeiben egészsége súlyosan megromlott, halálának híre mégis váratlanul érkezett. Gyászmiséjén és temetésén Erdő Péter bíboros főpásztor mellett az apostoli nuncius – aki Ferenc

pápa részvétüzenetét olvasta fel –, a krakkói bíboros, a Püspöki Kar tagjai, főpapok a környező országokból, a főegyházmegye papjai, a szerzetesrendek számos képviselője, valamint a kormány feje és tagjai, a lovagrendek nagyszámú reprezentánsa volt jelen. A koporsót az altemplom íves zárófalának jobb szélső sűrűregébe helyezték – itt másodikiként Mindszenty József hercegprímást követően. Déli 12 óra volt, amikor a szertartás és a temetés befejezéseként elénekeltek a Salve Regina-t.

Halálával hazánkknak a XX. századdal lezáruló világot megjelenítő, bizonyára legutolsó főpapja szállt sírba...

Farkas Zsolt

Dr. med. Puskás Lajos (Országos Traumatológiai Intézet) életének 86., házasságának 60. évében türelemmel viselt, küzdelmes szenvedést követően, 2015. július 21-én az Örök Hazába távozott. Hamvait a Budapest-gazdagréti Szent Annyalok Plébániatemplom urnatemetőjében szűk családi körben 2015. július 31-én helyezték el. Végso nyughelye, akaratának megfelelően, későbbi időpontban Szászrégenben (Erdély) lesz, szüleinek családi kriptájában.

*Az Örök Világosság fényeskedjék neki!
Példamutató életének emléke velünk marad.*

*Dr. Puskás Elza,
és gyászoló szerettei*

*„Engedd, hogy szentségeid kegyelmét ne veszítsem el, és szenvedéseimet türelemmel viseljem!”
(napi ima)*

VISSZAEMLEKEZÉSEK A DEPORTÁLÁSRA

MAGYAR ISTVÁN SCH P. EMLÉKEZIK

Iskoláink államosítása után, 1948. július 1-től tatai rendházunk 4400 négyszögöles kertjében vállaltam fizikai munkát Kuntár József rendtársammal együtt. A rend vezetőinek az volt a kívánsága, hogy ki-ki találjon magának olyan munkát és elfoglaltságot, amellyel legalább annyit tud keresni, amennyivel saját ellátását fedezni és biztosítani tudja. Mivel 1945 nyara óta én lettem Jakab János rendtársunk után kertünk gondnoka, természetes, hogy szívesen vállaltam a kert munkát, most már nemcsak mint gondnok, hanem mint munkás. 1945 és 1958 között gondnokként csupán fölügyeltem a kertben folyó munkára, és irányítottam a termelést, hiszen ekkor még teljes óraszámban tanítottam az iskolában. Ez alatt az idő alatt nem is volt létszükséglet, hogy minél intenzívebben termeljünk a kertben, hiszen a rendház elsősorban a konviktusi tartásdíjakból fedezte kiadásait. A konviktus ellátását csupán segítette a kertből fölszállított termés. Később, az államosítás és a konviktus megszűnése után a rendház ellátását szolgálta a kert. A fölösleges termést vagy a tatai kórház vette át, vagy a piacon értékesítettük. Két esztendeig kora tavasztól késő ősziig minden nap rendszeresen lejártunk Kuntár Józseffel a kertbe dolgozni. Ásás, gyomirtás, kapálás, palántázás, öntözés, stb. mindig adott elegendő munkát. Itt dolgoztunk 1950. június 18-ig.

Június elején a Szabad Nép című napilap egyik számában éles támadás jelent meg Révai József tollából a magyarországi szerzetesrendek ellen, mivel az államosítás után a volt szerzetes tanítók és tanárok nem vállaltak állást az állami iskolában.

Révai cikkének megjelenése után futótűzként terjedt el a híre, hogy az ország különböző városaiban az éj leple alatt az államvédelmi hatóság emberei megszállták a szerzetesrendek házait, és a szerzeteseket ún. kényszertartózkodási helyre hurcolták.

Bennünket, tataiakat is megrendített a hír, vártuk, hogy mikor kerülünk sorra. Közben egy váratlan esemény zavarta meg rendházunk nyugalalmát. Úrnapja előtti szerdán, estefelé sétámról hazai gyerekezővén, a rendház előtti Pintér Elek téren összegyűlt emberek azzal fogadtak, hogy pillanatokkal előbb egy autóból kiszálló ismeretlen alakok Kender tanár urat leszállították kerékpárjáról, betuszkolták az autóba, és elrobogtak vele. Magam is láttam a távozó autót. Vacsora előtt történt mindez. Azonnal jelentettem Tell Sándor házfőnök úrnak, aki vacsora után leküldött a tóvárosi rendőrségre, hogy jelentsem a dolgot. Ott azt ígérték, hogy kivizsgálják az ügyet, mert erről egyelőre semmit nem tudnak. (Akkor még a tatai rendőrség fogdájában volt Kender József.)

1950. június 18-án, vasárnap délután Budapestről az a hír érkezett, állítólag a rendfőnökségtől, hogy ne nyugtalankodjunk, mert hamarosan megindulnak a

tárgyalások az egyház és az állam között, és bennünket, mint a határtól eléggé távol fekvő helyről, nem fognak elvinni. Ebben a tudatban feküdtünk le vacsora után.

Éjfél tájban kopogtatás ébresztett föl álmomból. Amikor ajtót nyitottam, egy pisztoly szegeződött a mellemnek, majd két civilruhás suhanc bejött a szobámba, és kiadta a parancsot:

– *Azonnal öltözz, csomagolj (20-30 kg-nyi lehet) és indulunk!* – majd a fotelba ülve várták, hogy felöltözzem. Összecsomagoltam néhány inget, alsónadrágot, zoknit, lepedőt és takarót meg egy kispárnát. Egy kisebb bőröndömbe beraktam a breviáriumomat, iskolai bizonyítványaimat, egy-két személyes holmimat, és átkísértek a házfőnök úr szobájába. Itt gyülekeztek a többiek is: Bíró Imre, Hegyi Ferenc, Kuntár József, Jakab János, Santora Mihály, Veszprémi Tibor. Aláírták velünk a kényszertartózkodást elrendelő végzést. Jellemző a lelkiállapotunkra, hogy meg se néztük, hogy mit írunk alá. Csak később derült ki, hogy az újhatvani ferences kolostor lesz száműzetésünk helye.

Hajnali 5 óra után érkeztünk Hatvanba. Nagyobb néptömeg sereglett össze a rendház körül, és zúgolódni kezdtek. Azt hitték, hogy a ferences testvéreket is el akarják vinni. Az ávósok vezetője megparancsolta Nagy Vince házfőnök úrnak, hogy csendesítse le, nyugtassa meg a népet. Erre egyik kezében egy fél kenyérral, a másikban egy szál kolbásszal (a magyaróváriaknak megengedték az ávósok, hogy ételmezt hozhassanak magukkal!) beszélt a néphez. Kérte őket, menjenek haza, nem lesz a ferences testvéreknek meg nekünk se bántódásunk. Előtte figyelmeztette az ávós tiszt, hogy minden szaváért felelős lesz!

A városban gyorsan elterjedt a történetek híre. Mint valami méhkas, fölbolydult a nép. Százával, majd – túlzás nélkül lehet mondani – ezrével zarándokoltak a rendházhoz és a templomba. Hozták az ételmezt, hiszen a hat ferences testvér számára volt csak ételmezt a rendház éléskamrájában. Férfiak és nők, fiúk és lányok gyülekeztek, valósággal megszállták a rendház környékét. A hatvani hívek attól féltek, hogy a ferences atyákat is el akarják hurcolni, ezért vették körül a rendházat és a templomot. Különösen délutánra szaporodott meg a számuk, amikor a munkások (sok volt közöttük a vasutas) hazaérkeztek a munkából. Napközben állandóan csöngött a telefon. A város rendőrpárancsnoka fölszólította a gárdián atyát, hogy oszlassa szét a tömeget, szavai azonban hatástalanok maradtak. Estére zsúfolásig megtelt a templom. A nép imádkozott és énekelt. A kint levők pedig a főútvonalon állva szándékosan akadályozták a forgalmat, hogy fölhívják a figyelmet a történetekre. A miskolci főútvonalon közlekedő autókat megállították. Mi bent a rendházban fáradtan és csüggedten, teljes bizonytalanságban vártuk a fejleményeket.

Ávósok és rendőrök vigyáztak reánk. Közben titkos rendőrök és besúgók figyelték, hogy a lakosok közül kik hoznak élelmet, kik emelnek legbátrabban szót mellettünk az igazságtalan és kegyetlen eljárás miatt. A tömeg nem támogatta az ismételt fölszólítás ellenére sem, sőt egyre határozottabban fejezte ki elégedetlenségét...

Vacsora után, mivel nem volt elegendő fekvőhely, ki-ki ott keresett magának helyet, ahol tudott. Én Hegyi Ferencsel a könyvtár padlóján feküdtem a földre terített pokrócon és lepedőn.

Éjfél tájban nagy kiabálásra és sikoltozásra ébredtünk, majd puska lövéseket is hallottunk. Az ablakon kipillantva azt láttuk, hogy egyenruhás és civilbe öltözött ávós legények puskatussal és gumibotokkal verik és kergetik szét a népet. A lövések csupán riasztásra szolgáltak, senki nem sebesült meg, legalábbis puskagolyótól nem. Majd berontottak a rendházba. Bennünket kitudskoltak a könyvtárból, mert közben a hat ferences testvért véresre verve és megbilincselve a könyvtárban gyűjtötték össze.

Innen teherautóra rakva vitték el őket, mint később megtudtuk, internáló táborba. Raffael atyát annyira megverték, hogy orrán-száján át csorgott a vére. Fölszentelésemkor tanítónőmtől kapott vékony kis stólámon még most is ott vannak véreinek nyomai. Ereklüként őrzöm.

Bent a rendházban ezután kezdődött a kegyetlenkedés. Engem és Hegyi Ferenc rendtársamat a könyvtár melletti konyhába parancsoltak, és ott egy-egy sarokba állítottak a fal felé fordulva. Ezután sorban polgári és egyenruhás rendőrök, ávósok jöttek, és durva, trágár szavak kíséretében ütlegelni kezdtek, köpködtek bennünket. A konyhában egy táblán tojások voltak és poharakban tej. A hatvani hívek hozták számunkra. A tejet ránk locsolták, a tojásokat pedig a fejünkhöz vagdalták, vagy a falhoz, és röhögtek, amikor szétloccsanva reánk fröccsent. Egyikük rámfogta géppisztolyát, és ravaszát csattogtatva ijesztgetett. Megparancsolta, hogy fejemet a falhoz támasztva lábammal egyre hátrább-hátrább lépjek. Közben a másik szuronyos puskájával a lábam szurkálta, hogy még hátrább, még hátrább. A rendház folyosóin és szobáiban megkezdődött a rombolás. A falakon lévő, beüvegezett képeket a földre dobálták, rájuk tapostak. Később mindannyiunkat egy nagyobb szobában gyűjtöttek össze, csomagjaink tartalmát egyetlen halomba öntették, és fölszólítottak bennünket, hogy mindenki válogassa ki a saját holmiját. Majd sorba állítottak bennünket, és vezényszóra tornamutatványokat végeztettek velünk. Hegyi Ferencet és Mészáros Veronka nővért súlyos sérülések miatt Budapestre kellett szállítani kórházba. Mi pedig vártuk sorsunk további alakulását. Reggel egy 30-35 év körüli magasabb rangú tiszt jött. Vádolta a ferences testvéreket, akik szerinte föllázították Hatvan népét. Mi legyünk nyugodtak, mostantól fogva mi leszünk a kolostor és templom urai. Válasszunk magunknak – mondta – egy „törzsfőnököt”, és rendezkedjünk be. Június 20-án egész nap teljes bizonytalanságban vártuk, hogy mi lesz

velünk. Napközben rendőrök jöttek be a szobákba, szidták az elhurcolt ferences testvéreket, velünk pedig gúnyolódtak. Abban a szobában, ahol voltam, a kertész testvér lakott. Itt őrizte a permetezéshez szükséges anyagokat. Ezek láttára az egyik ávós fölháborodva mondta, hogy ez a barát azért halmozta föl ezt a sok mérgező anyagot, hogy megmérgezze a várost.

Este 9 óra felé, éppen feküdni készültünk, amikor megjelent egy rendőrtiszt néhány közlegény kíséretében, és megparancsolták, hogy szedjük össze minden holminkat, mert innen tovább kell mennünk. Mind a két rendház tagjait csomagjainkkal együtt egyetlen nagy teherautóba zsúfoltak. Egymás hegyén-hátán, csomagjainkon kuporogva fértünk csak el. Lassan megindult velünk az autó. Azt hittük, hogy az állomásra visznek bennünket, hogy bevagonírozzanak, mint a zsidókat annak idején. 15-20 percnyi út végén egy L alakú épület előtt állt meg az autó. Mártírok útja 18. – olvastam a föliratot a ház falán. (Később megtudtuk, hogy a nyilasok a zsidókat ebben a házban gyűjtötték össze.) Leszálltunk, és amikor a vaskerítéses kapun bementünk, egy lovas kocsit láttunk az udvarban. A stráfkocsin bútorok voltak. A ház utolsó lakójának holmija volt rajta. A zongorát mi segítettük föltenni. Megtudtuk, hogy délután 4 órakor kapták a rendelkezést, hogy este 9 órára ki kell üríteni a lakást.

A több szobából álló épületben csak a négy falat találtuk, egyetlen szék, asztal vagy fekvőhely nélkül. Csupán a verandán volt egy rozszant pad. A padlóra terített takarókra, pokrócokra feküdtünk, párnánk a csomagjaink voltak. Másnap a következőkről tájékoztattak bennünket: itt fogunk lakni egy ideig, fölváltva nekünk kell ellátnunk a szolgálatot (misésés, gyóntatás, prédikálás) a pap nélkül maradt ferences templomban. A többiek kimehetnek az óhatvani öregtemplomba misézni, de a város lakóival érintkezni tilos. A fát és élelmet, ami ott a rendházban található, elhozhatjuk egy kétkerekű kocsin a ferences rendházból. Tartsuk rendben a kertet. Két kijelölt ember elmehet a piacra is vásárolni. A hívek hozhatnak élelmet, de csak a plébánián keresztül kaphatjuk meg. Egyébként a házat elhagyni nem szabad. Akik szökést kísérelnek meg, azokat internálják.

Éjszakánként ellenőrzés volt, hogy megvan-e mindenki. Közben ismételten fölszólítottak bennünket, hogy aki vállal az államnál tanítást, és ezt írásban is adja, azonnal elhagyhatja a kényszertartózkodási helyet. Senki nem írta alá. Egyik nap Jakab János rendtársunk elbúcsúzott tőlünk. Nem tudtuk, és én még ma sem tudom, hogy miért engedték el. Később értesültünk, hogy az egyik salgótarjáni általános iskolában tanított, amíg nyugdíjba nem ment. Tatán családi házukban élt nővérel, és onnan járt be misézni a tatai templomba.

Egyik éjszaka teherautó állt meg a ház előtt. Rendőrök jöttek, és fölszólítottak bennünket, hogy a Tatáról, illetve Magyaróvárról utánunk hozott személyes holmijainkat hordjuk be a kint várakozó teherautóról. Majd aláírást írtak velünk, hogy minden

rendházban maradt személyes dolgunkat maradéktalanul megkaptuk. Mindenki keresse ki a magáét. Ami rossz ruha, cipő csak volt a szobákban, azt mind elhozták, használhatót semmit. Mindenkinek hoztak egy éjjeliszekrényt is.

Július közepén kora reggel megérkezett egy rendőr kíséretében Kender József rendtársunk is, aki egy hónapig volt a felsőgallai ávó pincebörtönében. Egy szál ingben, rövidnadrágban volt, úgy, ahogyan június közepén kaszált Tatán, kint a réten, hogy mezei virágokat hozzon az úrnapi körmenetre. Elmondta, hogy több napon és főként éjszakán át vallatták. Azt akarták megtudni, hogy a rendházban és a plébánián hol van a titkos rádió adó-vevő. Arra is kíváncsiak voltak, hogy mit jelentenek a templom falán azok a titokzatos számok. Milyen jeladás az a hívek számára? Alig akarták neki elhinni, hogy azok az énekek számát jelzik a Szent vagy Uram című énekeskönyvben. Nagyon kíméletlenül bántak vele. Mindenáron kémkedést akartak rábizonyítani a rendházra és a plébániára.

Később megengedték, hogy levelet írassunk és rendtársi, rokoni látogatókat is fogadhassunk. Budapestről matracokat kaptunk. Így kényelmesebben tudtunk pihenni és aludni. Vass Péter rendtársunk, aki akkor alsó-gallai plébános volt, nemcsak meglátogatott bennünket, hanem csomagot is küldött. Élelmiszer volt benne.

Egyik nap értesítettek bennünket, hogy menjen ki valaki az állomásra, mert Medveczky János bácsi rendtársunk érkezik Gyöngyösről, ő ugyanis nem tartózkodott a rendházban június 18-án, amikor elhurcoltak bennünket. Látogatóba utazott rokonaihoz Gyöngyösre. Nyolcvan év körüli, fáradt, beteges ember létére is utánunk kellett jönnie. Saját lábán nem tudott bejönni, és más jármű nem lévén, egy hordár kocsijára fektettük, és a hordárral együtt húztam be a szálláshelyünkre.

Az életünk lassan-lassan konszolidálódott. Egyre-másra érkeztek a hírek az egyház és az állam közötti tárgyalásokról, arról, hogy iskolákat kapunk vissza. Sík Sándor rendfőnök úr is lejött, és a két rendház és gimnázium számára tanárokat választott, majd pedig nyugdíjasokat.

Szeptember 13-án véget ért száműzetésünk, indulhattunk vissza Budapestre, illetve Kecskemétre, kiki abba a rendházba, ahová a rendkormány helyezte.

Hatvan hívó népe a legnagyobb szeretettel volt irántunk. Bőségesen elláttak étellel. A plébániáról a sekrestyés, Fehér bácsi segítségével hozhattuk el az összegyűlt ételmezt. A piacon gyakran előfordult, hogy nem kellett fizetnem a vásárolt terményekért. Mivel nem volt szabad érintkeznünk a lakosokkal, úgy is segítettek rajtunk, hogy pénzt dobtak be a nyitott ablakon, vagy a misézésből hazajövet előttünk a földre dobták az adományt, és intettek, hogy vegyük föl. Óvatosoknak kellett lenniük a lakosoknak, mert a június 19-i éjszaka után állítólag 40 családot hurcoltak el, akikről tudták, hogy bátrak kiálltak a ferencesek mellett és mellettünk.

Úgy gondolok vissza a hatvani három hónapra, mint valamilyen rossz álmra. De ennek az álomnak és epizódnak a szomorú és rossz emléke mellett több vigasztaló és derűs emléke is volt és nagy tanulsága. A közös sors még közelebb hozott bennünket egymáshoz.

GALAMBOS LÁSZLÓ SCH P. EMLÉKEZIK

Június 7-8. után hírt kaptunk arról, hogy a déli rendházakat (Szeged, Nagykanizsa) kitelepítették Vácra. Pesti értesülés szerint (Szűcs János) csak a jugoszláv határ közelében levő rendházakról van szó. A következő hét folyamán ezeket a váci rendtársakkal együtt a püspöki palotába vitték át.

A következő héten (kedden) olyan hírt kaptunk, hogy az óváriak is sorra kerülnek. 15-én a városházáról jött valaki, és összeírta a rendházban tartózkodókat. Igyekeztünk felkészülni, menteni, amit lehet, de ezen a héten egyik éjjel sem jöttek.

Vasárnap este (vasárnap csak nem dolgoznak...) vacsora után mindenki fölment a szobájába. Én a kápolna-perselyeket ürítettem ki, a szobámban a pénzt számoltam, amikor a kertben zajt hallottam. Elmentem a házfőnökért (Nagy Vincéért), aki eljött a szobámba. A kerítésen másztak be. Nagy Vince lekiáltott az ablakból:

– *Ki az?*

– *Fogd be a pofád!* – volt a válasz.

Nagy Vincével együtt akkor lementünk a kapuhoz. Ott egy szuronyos rendőr állt. Belépett, bezárta a kaput, a kulcsot kihúzta a zárból, és zsebre vágta.

– *Miért?* – kérdeztem.

– *Kihúztam* – felelte. *Mondtuk, hogy betörték a kertbe.*

– *Hol?*

De akkor már dörömböltek a kertbe menő ajtón. A kertajtó kulcsa az udvarban a nővéreknél volt. A rendőr próbálta puskatussal beverni, de nem sikerült. A betörőknek el kellett kérniük a kulcsot a nővérektől. Ezután a házfőnök szobájába gyűjtöttek össze bennünket, átadták az internáló írást, félórát adtak a csomagolásra (50 kg). A házfőnöktől a historia domus-t kérték. Nálam is érdeklődtek utána.

A többieknek is utánunk kellett jönni: Nagy L.

József, Hencz János; Lengyel Józsefet rendőr hozta, Medveczky János Gyöngyösről jött. Rokonai Gyöngyösön feltették a vonatra, a hatvani állomáson hordárt fogadott, de nagyon lassan tudott jönni, mert papucsban volt, és sebes volt a lába, úgyhogy a hordár felültette a talicskájára, így jöttek a városon keresztül. Éppen hetivásár volt. Ilyeneket mondtak az emberek:

– *Haldoklik, és mégis ide hozzák.*

Másnap egy üveg bort hoztak annak a bácsinak, akit tegnap a talicskán toltak. Reggel negyed 8-kor érkezünk Hatvanba. Félreverték a harangokat, a templomból kitódultak az emberek, meg a környékről is sokan. Nagy lett a csődület. A kocsibefutott az első mellékutca, a ferences rendház kapuja elé. Ekkor mondta el Nagy Vince első prédikációját Hatvanban. Ebben az is benne volt, hogy a belügyminisztérium rendeletére hoztak ide, Hatvanba minket, ennivalót is hozhattunk, és nem bántottak bennünket. Lárma, kiabálás.

– *Nem bántották őket?*

– *Akkor ez meg miért olyan sápadt?* – gyorsan leszálltunk a teherautóról, be a kertbe.

A tömeg nőtt az utcán. Megállítottak minden autót, megnézték, hogy mit visz. A ferences házfőnök a rendőrség felszólítására igyekezett hazaküldeni az embereket. Sok ennivalót hoztak össze. Megvédenek bennünket. Ne féljünk, estére hazajönnek a munkából a férfiak. A tömeg nem oszlott el. Ha haza is mentek, újra visszajöttek. Így érkezett el a lefekvés ideje. Az utcán a nép énekelt. Mária-énekeket, éjféltor a Himnuszt. Egyszer csak nagy kiabálás, jajgatás. Szétkergették a tömeget, betörték a rendház kapuját, és megrohantak bennünket. Alig volt annyi időnk, hogy ruházatunkat magunkra kapjuk, már bent is voltak. Ordítózás... törtek, zúztak mindent, a folyosón a képeket, az ebédlőben a rádiót is összetörték. A konyhában az üveg-, porcelán- és cserépedényeket a falhoz csapdosták, lekvárt, befőttet, tejfölt stb.

A földszinten a könyvtárban volt elhelyezve Hegyi Ferenc és Magyar Pista. A könyvtár mindjárt a bejárat mellett volt. Egy másik szobában négy nővér volt, a többiek az emeleten. Amikor rájuk törtek, hiányos öltözetükben a falhoz kellett állniuk féllábon, később nekünk is. Kb. két órát álltunk így, szuronyokkal piszkáltak bennünket. Hogy kit hogyan ütöttek, nem lehet tudni, erről nem beszéltünk. Annyit láttam, hogy Jakab Jánosnak az arcán nagy kék folt volt. Veronka fejét betörték. Káromkodtak és ordítottak. Az egyik bőröndön római szálloda címkéje volt.

– *Nézd, a bűdös csuhást, a pápánál volt utasításért!*

A zsebemben volt tíz deka kakaó. Ezt Vida fejéhez vágta. „Nézd, a bűdös csuhásnak még kakaója is van!”, kakaófelhő borította be a szobát. Nagy lárma közben a barátokat a kordájukkal összekötözve hurcolták el, a lépcső csupa vér volt. Majd összetartottak bennünket egy szobába, a folyosón végigvertek, én is kaptam egypár ütést, és szétesztettek bennünket rendet csinálni. Én Tell Sanyi bácsival a konyhá-

ba kerültem. Össze kellett söpörnünk a törmeléket, és felmosnunk, illetve lemosnunk a falakat. Az egész rendházat nekünk (az odahurcoltaknak) kellett kitakarítani. Amikor Tell Sándorral a konyhát felmostuk, az órködő ávos halkan azt mondta: Kezdjék újra! Ez volt az első emberi hang, amit hallottam. Nyilván ez az ávos sem akart másfelé menni. Majd harmadszor is fölmostuk. 8 órakor közölték velünk, hogy itt maradunk, mi véletlenül kerültünk a sz...ba, szórásba. „Válasszanak maguknak törzsfőnököt!” Nagy Vince lett az. Közben már szórakoztattak bennünket. „Én tudom milyenek a papok, béres voltam az öspörösnél!”

Délelőtt a nővérek főztek, két ávos a konyhában beszélgetett velük. Vasváriak voltak. Bejött egy harmadik, mire elhallgattak. Ez előtt nem lehet beszélni.

Ávosok járkáltak az egész épületben. Veszprémi Tibor az ebédhez egy doboz süteményt is hozott, kitette az asztalra. Az egyik így szólt:

– *Nézd, a csuhásoknak süteményük is van, de a szegény ruszinnak kenyere sincs!*

Ebédre, vacsorára mindenkinek egyszerre kellett lemennie az ebédlőbe. Később tudtuk meg, hogy a netán újra összegyűlő tömeg ellen géppuskát állítottak fel a padláson.

Az internálási papíron az állt, hogy Hatvan város területét nem hagyhatjuk el. Néhány nap múlva a helyi rendőrfőkapitány úgy intézkedett, hogy szabad mozgásunkat is korlátozza. Csak a templomba lehetett misézni menni. Magyar Pista engedélyt kapott arra, hogy a piacra menjen bevásárolni, én arra, hogy átjárjak Újhatvanba misézni. A templomba 1-2 ember eljöhett velem. Temetni nem volt szabad, de elsőpénteken elmehettem néhány beteghez. Az első héten hiába harangoztunk misére, senki sem jött, csak az első vasárnap voltak néhányan.

Azért indult nehezen a hitélet, mert előzőleg azt terjesztették, hogy leviszik a barátokat, s hoznak helyettük két hét alatt „átképzett papokat”. A kántortól kérdeztem meg, hogy a ferencesek mit, hogyan csináltak. Mindenben alkalmazkodtam a helyi szokásokhoz (Szent Antal-litánia, elsőpéntek stb.). Néhány hét múlva, amikor az oltárdíszítő asszonyok elmondták nekem az átképzett papokról terjesztett híreket, megkérdeztem tőlük, hogy egy ilyen „átképzett” tudná-e úgy végezni, mint én.

– *Hát nem!* – volt a felelet. Még augusztusban is egy vidéki asszony azzal szólított meg az utcán, hogy én is az átképzettek közül vagyok-e.

Így telt el a nyár. Meglátogattak bennünket Péteri püspök (megadta a jurisdikciót), a rendfőnök úr, Szűcs János és más rendtársak is. (Jakab János hét nap múlva hazamehetett, volt valaki, aki elintézte az ügyét.) Közben megindultak a tárgyalások a püspöki kar és a kormány között. Sík Sándor ezekről is tájékoztatott bennünket.

Lejegyezte: Draskovits Imre

[Megjelent a Vigilia 2000/7. számában]

Aktívan telik a nyár a Kalazanciban

Közös kiránduláson vettek részt a Balaton partján, váci vendégeket fogadtak, és bibliahetet szerveztek – többek között ilyen programokkal telik a nyár a nagykárolyi Kalazanciban.

Bár a hivatalos iskolai tanév véget ért, a nagykárolyi Kalazanci Szent József Gimnázium diákjai és tanárai még sok közös programon vesznek részt a nyár folyamán. Kocsis Aliz, az intézmény igazgatónője elmondta: amellett, hogy együtt örülnek a sikeresen érettségizettekkel és a IX. osztályaikba bejutott diákokkal, a nyári időszak nem telik program nélkül. Júliusban az iskola mintegy 40 diákja, illetve kísérő tanárok 3 hetet töltenek a Balaton partján. Ezen az immár többéves hagyományra visszatekintő jutalomkiránduláson a tanulmányi eredmények függvényében vehetnek részt a diákok. A kirándulatra három turnusban utaznak ki a diákok, korcsoportjuknak megfelelően: V-VIII., IX-X., XI-XII. osztályosok nyaralnak felváltva. „Ilyenkor a balatonakali strandolás mellett felkeressük a Balaton partjának turisztikai és kulturális nevezetességeit. Ellátogatunk Balatonfüredre, hajókiránduláson veszünk részt, így jutva el Tihanyba, ahol megtekintjük a Tihanyi bencés Apátságot és a Levendulaműzemet. Részt veszünk csónakázáson a tapolcai barlangtavon, valamint Nagyvázsönyba is ellátogatunk, ahol megcsodáljuk a Kinizsi-várat, és egy középkori lovagi bemutatót is megnézünk” – mondta az igazgatónő.

A napokban vendégek érkeztek a nagykárolyi iskolába. A Váci Piarista Gimnázium „Kerékpárral Mária útján” biciklis zárandok-csapata érkezett hozzájuk, akik egészen Csíksomlyóig, majd vissza kb. 1700 km-t tettek meg kerékpárral. A Kalazanci iskola egyik állomása volt a váci fiatalok túrájának. Nem érkeztek üres kézzel a diákok: a váciak mintegy 500 kötettel gazdagították az iskola könyvtárát. „A nyári vakáció hátralévő részében, augusztus 10-14. között bibliahetet szervezünk a város I-V. osztályos gyerekei számára. A napon-ta 9 és 13 óra között zajló foglalkozásokon különböző bibliai történeteket dolgozunk fel, dramatizáljuk azokat, és igyekszünk minél közelebb hozni a résztvevő diákokat a bibliához. Persze, nem hiányzik majd az énektanulás, kézműveskedés és a közös játék sem” – fejtette ki Kocsis Aliz. Augusztus végén a Romániai Magyar Cserkészszövetség szervezésében 12, V-VIII. osztályos diákjuk vesz majd részt egy egyhetes budapesti cserkész táborban, s ez lesz a záróakkordja az igencsak mozgalmas nyári szünetnek.

Tótos Tímea

[Megjelent: Jóhír, 2015. augusztus 13.]

Emlékfoszlány a nagykanizsai piaristák kétszázötven éves történetéből

Hetven évvel ezelőtt – 1945 őszén – egy rémült kisfiú lépett a nagykanizsai piarista gimnázium első osztályába. Név szerint azonos volt azzal a magabiztos cserkészapróddal, aki az előző év március 19-én budai lakóházuk kerítése mögül puskatüzet zúdított az ország megszállására érkező német páncélosokra. Mivel „fegyvere” fából volt, a Szilágyi Erzsébet fasorban vonuló tankok nem zavartatták magukat. A háború sorsa akkor már régen nem volt kétséges. A belvárosi híradómoziban látták édesapjával – sok harctéri tudósítás mellett – az 1941-es moszkvai díszszemlééről készült – „hős honvédségünk” által zsákmányolt – szovjet propagandafilm, amelynek műsorra tűzését a hatóságok nyilván annak a tudatában engedélyezték, hogy a film a Vörös Hadsereg legyőzhetetlenségét sugározza. A nézők többsége az utcára lépve csak arra gondolhatott: a háborút elvesztettük.

1944 nyaratól a mi családjunk élete is fölborult. A kisfiú elveszítette édesapját. Budapesten ősszel nem kezdődött el a tanév. Édesanyja december közepéig abban bízott, legalább az otthonukat nem kell elhagyniuk. Azután az utolsó vonatok egyikével mégis a

Zala megyei Felsőrajkra menekültek, ahol a német bevonulás után a fővárosból kitiltott nagyszülei meghúzták magukat. Itt élték át a szovjet csapatok bevonulását, s aztán kiderült, nincs hová hazamenniük. A fiú csak a falusi iskolából kaphat bizonyítványt a negyedik osztály elvégzéséről, amit csak néhány hétig látogatott. (Az oroszok áprilisban érkeztek, az iskola valamikor májusban kezdte újra a tanévet). Egy év „szabad” élet után nem volt könnyű beilleszkedni a szigorú gimnázium tanrendjébe. Különösen a latin nyelv okozott meglehetősen nagy nehézségeket. De az első napokban az is megoldhatatlannak bizonyult, hogy az idegen városban megtalálja azt az üzletet, ahol a diáksapkát megveheti, ami nélkül nem léphetnek az utcára, hangsúlyozta az osztályfőnöke. Nem emlékszem miért, de csak néhány hét késéssel írtak be, mire azok a kanizsaiak, akik az első négy osztályt is együtt végezték, zárt baráti társaságokat alkottak. A konviktusba lakók közösségével együtt sokat gúnyolódtak messziről jött osztálytársuk pesties „e” hangjain és kinőtt ruháin. Csak évekkel később fogadták el olyannak, amilyen.

Jó lenne azzal folytatni, hogy „a jóságos piarista atyák azonban”, de anélkül, hogy jóságos voltukat

megkérdőjelezném, eleinte bizony nem ezzel, hanem a szigorukkal találkoztam. Tőlem is megkövetelték a leckék tudását, a feladatok elvégzését, noha én a barátságosan albérlési szoba helyett szívesebben játszottam szabadidőmben építési vállalkozó házigazdánk anyagátrolásra használt udvarán. Az atyák is el voltak foglalva, hogy a „régimódon” működtessék jó hírű gimnáziumunkat, s bizonyára sokkal több nehézséget oldottak meg, mint amennyit egy tízéves fiú tudhatott. Rám az tette a legmélyebb hatást, hogy a hatóságok betiltották az addig használt történelemkönyveket, ezért Grujber József tanár úr történelemórán az Izgalmas kalandtúra a rohanó Sebes-Kőrösön című műveket olvastatta, amit azóta sem sikerült újra megtalálnom. Tisztviselőként dolgozó édesanyámmal szombaton délután (délelőtt még iskola volt!) vonatra szálltunk, hogy megnézzük a nagyszülőknél hagyott hűgaimat. Vasárnap este súlyos csomagokkal tértünk vissza a városba, ahol nem lehetett ételmet kapni, s nekünk arra sem volt pénzünk, hogy a konviktusi ebédeket befizessük. Jó erőben lévő középkorú férfi voltam már, amikor a hátizsák viselete divatba jött, de soha nem tudtam a vállamra venni anélkül, hogy azt a súlyt ne érezzem, amit a heti eleségnek a vasútállomásról szállásunkig cipélése tízéves hátamnak jelentett.

Lassan beleszoktam a gimnázium rendjébe, fölternáztam magam a jobb tanulók közé. Nagypám meghalt, nagymamát kitelepítették, anyám a hűgaimat is befogadó otthont teremtett számunkra. Osztályfőnököm, dr. Bojt Lajos annyira megkedvelt, hogy később néhányszor mint matrimonius attentant (kitelepített szerzetes) nálunk vendégeskedett. Szűcs Imre tanár úr, rendfőnök „szent könyvekkel” teli szobájában személyre szabott lelkigyakorlatokkal igyekezett a bennem dülő zűrzavarokat föloldani. A szerzetesek közül szeretettel emlékezem Nagy Lajos és Szomolányi József tanár urakra, a világiak közül a rettegett rajztanárra, Noll Józsefre, Bukovszky Andrásra, Solti Jenőre (akik a városban laktak). Ekkori osztálytársaim többsége mérnöki, orvosi, közgazdasági oklevelet szerzett, Vit Gabi Adriányi néven világhírű teológus lett Németországban. Amit később elértem, jelentős részben a három gimnáziumi évnél köszönhetem. Azt is, hogy többnyire azokat a verseket idézem fejből, amelyeket akkor tanultam. Osztálytársaim végül befogadtak, annyira kanizsai lettem, hogy a kilencvenes években, amikor először találkoztam Makovecz Imrével, rögtön megállapította: te zalai vagy, ilyen „e-ke” csak ott mondanak.

A történelem azonban ismét közbeszólt: államosították az egyházi iskolákat. Osztályunkat két általános iskolába szórták szét. Nekünk, piaristáknak egy évig megint nem kellett szinte semmit sem tanulnunk. Ekkor a kisfiú már közel sem volt olyan rémült, mint 1945 őszén. Az új iskolába néhány hétig tüntetően a régi, címeres diáksapkában járt, míg egy „közeg” le nem pofozta a fejéről. Egy munkanappá nyilvánított katolikus ünnepen megszervezte volt osztálytársait, hogy a tanítási idő alatt kettős sorokba rendeződve az „alsótemplomba” menjenek déli misé-

re. Megúsztuk. Igaz, néhány pofon megtanított, hogy nem tűrik az ilyesmit. De az ez év is elröpült. Másodszor is gimnazisták lettünk, ha nem is a piaristák régi épületében, hanem a volt leány-„lyceumban”. (A lányok továbbra is külön osztályba jártak). Az érettségihez vezető – meglehetősen viharos, tanárváltásokkal bonyolított – időszakban mindvégig csak ketten jártunk végig egy osztályba.

Amikor – utolsó iskolai éveimben – egy városok közötti úszóversenyen több egyéni szám megnyerése után a váltó utolsó embereként vízbe ugrottam, az egész uszoda nekem szurkolt. A parton ismeretlenek gratuláltak Nagykanizsa győzelméhez.

Ennyit az ott töltött három + öt évről, ami az idén kétszázötven éves gimnázium legviharosabb szakaszára esett. Közismert, hogy Mária Terézia tanulási szándékokat ébresztő uralkodása alatt Batthyány Lajos nádor – a későbbi hercegprímás Batthyány József közreműködésével – kérte fel a piarista rendet gimnázium alapítására. Nagykanizsai iskolájuk 1765-ben négy szerzetes tanárral egy volt katonai épületben kezdte meg munkáját. Azt a jól felszerelt, világos tantermekre osztott, tornateremmel is rendelkező nyolcosztályos gimnáziumot, ahová három évig járhattam, szintén laktanyának építették. De ezt senki nem vette észre azokon az épületeken sem, ahol a szerzetes tanárok és a vidéki diákok laktak. Nem emlékszem, hogy önkéntesen vagy valakinek az utasítására dobozoltam az 1949 nyarán fölszámolt iskolai könyvtár állományát. Arra viszont igen, hogy harminc év múlva egyre több kötetet kínáltak magánismeretközvetítő iskolák állományából, amelyek az Országos Könyvtári Központ raktárából, ahová összeomlesztették az értékes gyűjteményeket, szóródtak szét. A nagykanizsai piaristák jól ismert bélyegzőire azonban egyszer sem találtam rá.

Ha rám jön a mesélés, látom unokáim szemén, hogy hiszik, de elképzelni – szerencsére – nem tudják, mi minden történt egy kétszázötven éves iskolában a háború után beiratkozott nemzedék majd minden tagjával. És szerencsétlen tanáraikkal, akiknek tudása, fölkészültsége és erkölcsi tanítása a mai napig hiányzik az egész iskolarendszerekből.

*Dr. Taxner Ernő professor emeritus,
Széchenyi-díjas irodalomtörténész*

(Az idei augusztus 20-án átnyújtott Magyar Érdemrend Középkeresztje kitüntetéshez szívből gratulálunk. *A szerkesztők.*)

Tájékoztató az Új Köztemetőben lévő piarista sírkert felújításáról

A 20. században a Budapesten elhunyt piarista tanárokat általában a Fiumei úti sírkertben lévő piarista kriptákba temették 1952-ig. A kommunista diktatúra éveiben egyházi temetések számára ez a sírkert tiltott lett, ezért Agárdi Lászlót (+1965) és Szomolányi Józsefet (+1968) az Új Köztemetőben vásárolt kettős sírba temették. A rendtartomány azonban el szeretne volna kerülni, hogy az elhunyt tanárok a temető különböző helyein, szétszórtan legyenek eltemetve, ezért 1970-ben lefoglalt 15 egymás melletti sírhelyet a rákoskeresztúri temető ún. szerzetesi parcellájában (154. parcella, a 3. körönd közelében). Amellett, hogy azóta általában ide temetik a Budapesten elhunyt piaristákat, 1971-ben ebben a temetőben más helyen eltemetett, illetve a más temetőkben nyugvó piaristákat is exhumáltak, és ide, a közös sírba helyezték (2/6.). Az első sírok műkö borítása 1976-ban, a sírok között fölállított síremlék Léh István szorgalmazására 1977-ben készült. 1979-ben további sírhelyeket szerzett a rendtartomány. Jelenleg 53 sírban 65 piarista nyugszik ebben a piarista sírkertben.

2014-ben kezdődött meg a sírkert felújítása. Első lépésben meg kellett váltani a 28 lejárt sírhelyet. A Tartományfőnökségnek több milliós összeget kellett erre befizetnie. Hálásan köszönjük mindazoknak a segítségét, akik ehhez a nagy kiadáshoz hozzájárultak. Ugyancsak ebben az évben kutattuk fel Agárdi László és Szomolányi József közös sírját, kivágtuk a sír mellől kinőtt nagy fát, rendezgettük a terepet, és felújítottuk a síremléket. A sírkertben lévő műkö fedőlapok sajnos az évtizedek során elfeketedtek, a nevek sok síron olvashatatlanná váltak. A 2015-ös évben újracsiszoltuk azt a sírkövet, amely alatt 11 exhumált piarista tanár földi maradványai vannak, valamint az emellett lévő Babos Dezső sírkövet. Az újracsiszolt sírkövekre fehér márványlap kerül, ezen lesznek belevésve az ott nyugvók nevei. Örkenyi János sírján a műkö keret szétomlott, teljesen felújítjuk ezt a sírt is. Ebben az esztendőben ezekre a munkákra tudunk pénzt biztosítani.

Nemrég egy érettségi találkozás osztály tagjai felajánlották, hogy szívesen adnak anyagi segítséget a sírkövek restaurálására. Javasolták, hogy hívjuk fel erre a kegyeletes és szép ügyre más öregdiákok figyelmét is. Egy sír felújítása (újracsiszolás + márványtábla + betűvésés) ötvétezer forintba kerül. Hálásan köszönünk erre a célra minden adományt. A felújítást a legrégebbi, első sorban lévő sírokkal kezdénénk. Az adományokat a következő számlaszámra lehet befizetni:

Piarista adományszámla: OTP 11707024-20474856
Számlatulajdonos: Piarista Tartományfőnökség

Darvas Mihály (1917-1973), Örkenyi János (1923-1973), Ohmacht Nándor (1892-1973), Kerkai József (1895-1972), Papp László (1909-1994), Somogyi Zoltán (1912-1989), Galambos László (1915-1989), Szoboszlai András (1918-1982), Balogh Ferenc (1908-1994), Előd István (1912-1990), László Mihály (1911-1989), Fekete Antal (1911-1994), Pogány János (1907-1983), Léh István (1890-1983), Egyed András (1913-1984), Nagy Ernő (1912-1985), Balogh Lajos (1914-1988), Személyi József (1929-1989), Nádor Ferenc (1921-1991), Koszorú János (1927-1992), Holl Béla (1922-1997), Szőnyi László (1914-1998), Gál István (1913-2001), Medvigy Mihály (1914-2001), Virányi Ottó (1927-2001), Kincs Lajos (1913-2003), Vízvári László (1919-2003), Meggyes János (1916-2004), Havas József (1931-2006), Kovács Mihály (1916-2006), Kemenes László (1928-2007), Varga László (1927-2002), Pávó Nándor (1923-2007), Bulányi György (1919-2010), Takáts Ervin (1936-2007), Mustos István (1931-2008), Mészáros Gábor (1952-2008), Tuba István (1944-2009), Benkő Andor (1915-2009), Pázmándi György (1936-2011)

Ruppert József Sch P.

Magyar Piarista Diákszövetség Közhasznú szervezet
Adószám: 19013581-1-41 **Elnök:** Dr. Oberfrank Ferenc +36 20552-0189
Számlaszám: OTP Bank: 11708001-20504685
SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN szám: HU68 1170 8001 2050 4685 0000 0000

Piarista Alapítvány (Alapító: Magyar Piarista Diákszövetség)
Közhasznú szervezet **Adószám:** 19013598-1-41
Kuratórium elnök: Görbe László +36 20 478-8888
Számlaszám: ERSTE Bank: 11991102-02103154
SWIFT kód: (BIC) GIBAHUHB
IBAN szám: HU29 1199 1102 0210 3154 0000 0000

1052 Budapest, Piarista köz 1.
Telefon/üzenetrögzítő: +36 1 486-4432
Internet: <http://www.diakszov.piar.hu>;
E-mail cím: diakszov@piar.hu

Nyilvántartási ügyek: Császár Dániel +36 30 466-0349
E-mail cím: csaszar.daniel@mpdsz.piarista.hu
Gazdasági ügyek: Svastits Géza, +36 1 486-4454
E-mail cím: svastits.geza@piarista.hu

Hivatalos órák: Budapest, Piarista u. 1. (Budapesti Piarista Gimnázium) I. emelet alatt minden hétfőn 10-17 óra között

Tagdíj: aktív keresőknek évi 4000 Ft, nyugdíjasoknak, tanulóknak és pártoló tagoknak évi 2000 Ft. Külföldiek tagdíja 40 Euro, vagy annak megfelelő más pénznem. **Adományokat** a fenti számlákon köszönettel fogadunk. Befizetés a házi pénztárban a hivatalos órákban, a kiküldött csekkel, vagy banki átutalással a fenti számlákra.

A Piarista Diák következő, 82. száma 2016. március hónapban jelenik meg.

Lapzárta: 2016. február 10.

Piarista Diák • Kiadja a Magyar Piarista Diákszövetség • Nyilvántartási szám: 163/440/1/2008
Szerkesztette a Sajtóbizottság: Borián Tibor, Farkas Zsolt
Tördelés: Logod Bt. • Nyomda: Innova-Print Kft. • Felelős vezető: Komornik Ferenc

Magyarország története egy angol szemével

Egy magyarul is megjelent könyv alcíme ez. Szerzője nem író, az Angol Királyság budapesti nagykövete volt 1980–1983 között. Könyvének bevezetőjében bírálóan írja, hogy egy angol milyen keveset tud a magyar történelemből. Azt is őszintén bevallja, hogy ő sem tudott sokkal többet, mint egy átlag angol. Ez a tény készítette arra, hogy foglalkozzon a magyar történelemmel: hét év munkáját jelentette meg e könyvben. A munka angol címe: „Will to survive” (így helyes, nem dupla w-vel írandó a szó! Anikó); Angliában már a második kiadását megélte. A magyarul megjelent mű címe: Megmaradni, és az alcíme: A magyar történelem egy angol szemével.

1920. június 4. késztet arra, hogy 2013. június 4. alkalmával ismertessem e rokonszenves szerző munkáját.

Ebben az évben kilencvenhárom esztendeje, hogy a magyar küldöttséggel Versaillesben aláírták azt a békeszerződésnek nevezett megaláztatást, amely több millió honfitársunkat idegen államok uralma alá kényszerített. 1947. február 10-én Párizsban megismételték velünk ugyanezt azzal a súlyosbítással, hogy a Duna jobb partján három községet az akkori Csehszlovákiához csatoltak.

A szerző, Brian Carthledge nagykövet budapesti szolgálata során megszerette nemzetünket és megtanult magyarul. Írásából megható szeretet áramlik, mely a könyv olvasása alkalmával mindvégig érezhető.

Könyvének szerkesztése során kifejti azt, hogy a magyar identitás „elsősorban mindig az irodalomban, főként a költészetben őrződött meg, és talált kifejezést”. Egy honfitársára hivatkozva pedig ezt írja: „...templomaik, zenéjük, költészetük, nyelvük mind-mind így vagy úgy a nemzeti túlélés jelképei.” Majd véleményének összegzéseként tanulságul említi: „Egy olyan országban, amelyet egymás után legázoltak tatárok, törökök, osztrákok, németek és oroszok, egy olyan országban, amely az elmúlt ötszáz évben minden háborúját elvesztette, úgy hiszem, ez az erős nemzeti érzés dicséretes és megnyerő dolog.”

Igen, nemzeti érzés az, amely összetart bennünket. És ezt az érzést nem tudja megsemmisíteni semmilyen szerződés...

Dr. Rixer Gusztáv